



LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

**LIETUVOS  
AUKŠČIAUSIOJO TEISMO**

**PRAKTIKOS APŽVALGA**

2017 m. balandis

PARENGTA

**LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO**  
TEISĖS TYRIMŲ IR APIBENDRINIMO DEPARTAMENTO

**Pastaba.** Šioje apžvalgoje pateikiamos neoficialios Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – ir LAT) procesinių sprendimų santraukos. Šis dokumentas yra skirtas tik informavimo tikslais. Oficialius ir nesutrumpintus sprendimų tekstus galite rasti LAT interneto svetainėje [www.lat.lt](http://www.lat.lt).

## TURINYS

<b>I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS</b> .....	4
<b>Lietuvos Respublikos administracinių nusizengimų kodekso nuostatų taikymas</b> .....	4
<i>Dėl veikų perkvalifikavimo pagal ANK</i> .....	4
<b>ATPK 30<sup>1</sup> straipsnio 1 dalies ir 130 straipsnio 1 dalies taikymas</b> .....	4
<i>Dėl pagal ATPK 130 straipsnio 1 dalį paskirtos nuobaudos</i> .....	4
<b>ATPK 127 straipsnio 2 dalies ir 128 straipsnio 2 dalies taikymas</b> .....	5
<i>Dėl ATPK 127 straipsnio 2 dalies ir 128 straipsnio 2 dalies taikymo</i> .....	5
<b>II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS</b> .....	6
<b>1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas</b> .....	6
<b>BK 231 straipsnio taikymas</b> .....	6
<i>Dėl BK 231 straipsnio taikymo</i> .....	6
<b>2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas</b> .....	7
<b>BPK 70 straipsnio taikymas</b> .....	7
<i>Dėl asmens nuteisimo už veiką, dėl kurios jis nebuvo perduotas pagal Europos arešto orderį</i> .....	7
<b>III. CIVILINĖS BYLOS</b> .....	8
<b>Bendrosios nuostatos</b> .....	8
<i>Dėl ieškinio senaties bankrutavusios ir pasibaigusios įmonės kreditoriaus reikalavimui dėl žalos atlyginimo priteisimo skaičiavimo</i> .....	8
<b>Daiktinė teisė</b> .....	8
<i>Dėl pažeistų teisių gynimo būdo – pirkėjo teisių ir pareigų perkėlimo – (ne)taikymo</i> .....	8
<i>Dėl daugiabučio namo, kurio atnaujinimui paimtas banko kreditas, bendraturčio pareigos grąžinti jam tenkančių kredito dalį prieš terminą, kai jis nevykdo savo įsipareigojimų mokėti įmokas</i> .....	9
<b>Deliktų teisė</b> .....	10
<i>Dėl bendrovės vadovo atsakomybės rūšies, kai žala bendrovei padaroma netinkamu buhalterinės apskaitos tvarkymu</i> .....	10
<b>Sutarčių teisė</b> .....	11
<i>Dėl kreditoriaus teisių pažeidimo kaip actio Pauliana sąlygos, kai sandorį ginčija naujasis kreditorius, perėmęs reikalavimo teises į skolininką iš pradinio kreditoriaus</i> .....	11
<i>Dėl taikytinos teisės nustatymo teisinių paslaugų sutarčiai, sudarytai tarp skirtingose užsienio valstybėse reziduojančių subjektų, bei reikalavimo perleidimo sutarčiai, pagal kurią Lietuvos Respublikos subjektui perduotas reikalavimas, atsiradęs dėl santykių tarp užsienio subjektų</i> .....	11
<b>Civilinio proceso teisė</b> .....	12
<i>Dėl rūšinio teisingumo taisyklių pažeidimo</i> .....	12
<i>Dėl išlaidų už teisinę advokato ar advokato padėjėjo pagalbą apmokėti dydį patvirtinančių įrodymų tinkamumo</i> .....	13
<i>Dėl teisės į nutarties, kuria supaprastinto proceso tvarka atsisakoma tvirtinti taikos sutartį, peržiūrėjimą apeliacine tvarka</i> .....	14
<i>Dėl termino pateikti pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo atnaujinimo, kai sprendimas už akių priimamas apie iškeltą bylą tinkamai nepranešus kitai ginčo šaliai</i> .....	14
<i>Dėl teismo sprendimo, kuriuo nutraukta šalių santuoka ir patvirtinta sutartis dėl santuokos nutraukimo pasekmių, vykdytinumo</i> .....	16
<i>Dėl teismo sprendimo vykdymo tvarkos pakeitimo</i> .....	16
<i>Dėl antstolio veiksmų, vykdančių įsiteisėjusį teismo nutarimą administracinio teisės pažeidimo byloje</i> ....	17
<b>Bankroto teisė</b> .....	17
<i>Dėl kreditoriaus teisės fizinio asmens bankroto procese inicijuoti kreditorių susirinkimą ir keisti administravimo išlaidų dydį</i> .....	17
<i>Dėl teismo teisės spręsti kreditorių kompetencijai priskirtus klausimus įmonės bankroto byloje</i> .....	18
<i>Dėl bankrutavusios ir likviduotos bendrovės akcininko civilinės atsakomybės tos bendrovės kreditoriui pagrindu, kai akcininkas tyčia priveda bendrovę prie bankroto, bei likviduotos bendrovės akcininko atleidimo nuo civilinės atsakomybės sąlygų</i> .....	19
<i>Dėl Komercinio arbitražo ir Įmonių bankroto įstatymų nuostatų aiškinimo ir taikymo tuo atveju, kai kreditorius teisme ginčija kito kreditoriaus įmonės bankroto byloje patvirtintą reikalavimą, kilusį sandorio pagrindu, kuriame yra numatyta arbitražinė išlyga</i> .....	21

<b>Darbo teisė</b> .....	22
<i>Dėl ieškinio senaties ir jos taikymo reikalavimams priteisti neišmokėtas darbo užmokesčio priemokas už darbą, esant nukrypimui nuo normalių darbo sąlygų</i> .....	22

## **I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS**

### **Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso nuostatų taikymas**

#### *Dėl veikų perkvalifikavimo pagal ANK*

Apžvelgiamoje administracinio teisės pažeidimo byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pasisakė dėl veikų, kvalifikuotų pagal ATPK, perkvalifikavimo ar neperkvalifikavimo pagal 2017 m. sausio 1 d. įsigaliojusį ANK, vykstant procesui dėl administracinių pažeidimų bylų atnaujinimo.

Išplėstinė septynių teisėjų kolegija pažymėjo, kad administracinių teisės pažeidimų perkvalifikavimo tvarka numatyta Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymo 4 straipsnyje, kuriame, be kita ko, nustatyta, kad administracinius teisės pažeidimus, už kuriuos iki 2017 m. sausio 1 d. buvo paskirtos administracinės nuobaudos, tačiau nutarimai dėl nuobaudos skyrimo dar neįsiteisėjo, šio įstatymo 3 straipsnyje numatytais atvejais, gavus administracinę atsakomybę traukiamo asmens prašymą (šis prašymas gali būti įtrauktas ir į skundą ar apeliacinį skundą), perkvalifikuoja teismas ar institucija, priėmusi nutarimą administracinio teisės pažeidimo byloje, arba teismas, kuris nagrinėja skundą ar apeliacinį skundą dėl nutarimo byloje (4 straipsnio 2 dalis). Taigi, anot išplėstinės septynių teisėjų kolegijos, įstatymų leidėjas, priimdamas naują įstatymą – Administracinių nusižengimų kodeksą – ANK 3 straipsnio 2 dalies normų kontekste nenumatė neriboto jo nuostatų atgalinio veikimo, t. y. nenumatė, kad vykstant procesui dėl administracinių teisės pažeidimų bylų atnaujinimo veikos būtų perkvalifikuojamos ar teisei nutraukiama Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymo 3 straipsnyje nurodytais atvejais. Šiame kontekste išplėstinė septynių teisėjų kolegija pažymėjo ir tai, kad proceso atnaujinimas yra ekstraordinarinė įsiteisėjusių teismų sprendimų peržiūrėjimo priemonė, kurios paskirtis – ištaisyti padarytas materialiosios ir (ar) proceso teisės taikymo klaidas pagal nustatytas bylos aplinkybes. Naujai priimto administracinę atsakomybę numatančio įstatymo, turinčio atgalinio veikimo galią, taikymas nėra siejamas su administracinių teisės pažeidimų bylų atnaujinimo pagrindais, todėl, kai nagrinėjama atnaujinta administracinio teisės pažeidimo byla, naujo administracinę atsakomybę numatančio įstatymo taikymo ir atitinkamai veikų perkvalifikavimo klausimai negali būti sprendžiami.

*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 7 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-7-14-303/2017*

#### **ATPK 30<sup>1</sup> straipsnio 1 dalies ir 130 straipsnio 1 dalies taikymas**

##### *Dėl pagal ATPK 130 straipsnio 1 dalį paskirtos nuobaudos*

Šioje administracinio teisės pažeidimo byloje, sprenddamas klausimą dėl ATPK 30<sup>1</sup> straipsnio nuostatų taikymo, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nurodė, kad ATPK 30<sup>1</sup> straipsnio 1 dalies nuostatos leidžia asmeniui, padariusiam administracinį teisės pažeidimą, skirti mažesnę nuobaudą nei sankcijoje numatyta minimali arba paskirti švelnesnę nuobaudą nei numatyta sankcijoje, arba visai neskirti administracinės nuobaudos. Sprendimas dėl nuobaudos švelninimo ar jos neskyrimo priimamas, atsižvelgiant į ATPK 30 straipsnio 2 dalyje nurodytas aplinkybes, taip pat į ATPK 31 straipsnyje nustatytą atsakomybę lengvinančias bei kitas įstatymų nenurodytas lengvinančias aplinkybes, vadovaujantis teisingumo ir protingumo kriterijais. Kartu išplėstinė septynių teisėjų kolegija pažymėjo, kad administracinė nuobauda, taikant ATPK 30<sup>1</sup> straipsnį, gali būti švelninama arba iš viso neskiriama tik išskirtiniais atvejais, t. y. nustačius visumą aplinkybių,

rodančių, kad sankcijoje numatytos nuobaudos taikymas konkrečiam asmeniui prieštarautų teisingumo ir proporcingumo principams, o visuomenės interesas gali būti užtikrintas ir netaikant sankcijoje numatytos nuobaudos arba ją švelninant.

Nuobauda pareiškėjui buvo skirta už tai, kad vairuodamas automobilį nepasirinko saugaus greičio, neatsižvelgė į kelio ir oro sąlygas, kad galėtų suvaldyti transporto priemonę, jos nesuvaldė, nuvažiavo nuo kelio ir atsitrenkė į pakelės medžius; eismo įvykio metu buvo apgadintas automobilis ir nulaužtas medis; bet apie eismo įvykį nedelsdamas nepranešė policijai ir iš eismo įvykio vietos pasišalino. Nagrinėjamoje byloje išplėstinė septynių teisėjų kolegija nurodė, kad pagal teismų nustatytas aplinkybes matyti, jog pareiškėjo T. M. padaryti teisės pažeidimai savo pobūdžiu nėra šiuurkštūs; jo sukulto eismo įvykio metu padaryta 27,12 Eur dydžio žala aplinkai dėl nulaužto pakelės medžio yra nedidelė, be to, sunkinančių ar kitokių pareiškėją neigiamai apibūdinančių aplinkybių nenustatyta. Priešingai, T. M. dirba, rūpinasi šeima, kurioje auga mažametė duktė, prižiūri sunkiai sergančią motiną, galiojančių administracinių nuobaudų neturi, tokio pobūdžio (ATPK 130 straipsnio 1 dalis) pažeidimą padarė pirmą kartą. Dėl to, išplėstinės septynių teisėjų kolegijos nuomone, teismai šioje byloje nepagrįstai netaikė ATPK 30<sup>1</sup> straipsnio nuostatų.

Atsižvelgęs į išdėstytus argumentus, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pakeitė žemesnės instancijos teismų sprendimus ir, pritaikęs ATPK 30<sup>1</sup> straipsnio 1 dalį, T. M. paskirtą baudą sumažino nuo 900 iki 450 Eur, o teisės vairuoti transporto priemones atėmimo terminą sutrumpino nuo trejų metų iki vienerių metų šešių mėnesių.

*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 7 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-7-14-303/2017*

## **ATPK 127 straipsnio 2 dalies ir 128 straipsnio 2 dalies taikymas**

### *Dėl ATPK 127 straipsnio 2 dalies ir 128 straipsnio 2 dalies taikymo*

Apžvelgiamoje administracinio teisės pažeidimo byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pasisakė dėl transporto priemonės vairavimo sampratos ATPK 127 straipsnio 2 dalies ir 128 straipsnio 2 dalies prasme, taip pat dėl šių administracinių teisės pažeidimų subjekto. Nagrinėjamoje byloje teismų nustatyta, kad pareiškėjas S. J. automobilių stovėjimo aikštelėje, stumdamas rankomis neužvestą automobilį, laikydamas vairą per atidarytą automobilio langą, taip manevruodamas atbuline eiga, pastūmęs automobilį 3,5 metro atgal ir 8 metrus į priekį, nepaliko saugaus tarpo iš šono, kad eismas būtų saugus, kliudė šalia stovėjusį automobilį ir taip apgadino savo ir kito asmens transporto priemones.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad siekiant asmenį, vairavusį automobilį, patraukti administracinėn atsakomybėn pagal ATPK 127 straipsnio 2 dalį, nepakanka nustatyti šio asmens padarytus Kelių eismo taisyklių (toliau – ir KET) pažeidimus ir kitiems asmenims priklausančių transporto priemonių sugadinimo faktą. Anot teisėjų kolegijos, būtina nustatyti, kad toks asmuo sąmoningai vairavo transporto priemonę, dalyvavo viešajame eisme ir yra kaltas dėl šio pažeidimo. Kartu teisėjų kolegija nurodė, kad automobilio, vairuotojo ir transporto priemonės vairavimo sampratos yra atskleistos Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymo nuostatose. Pagal šį įstatymą automobilio vairavimas yra aiškiai susietas su tokiais veiksmis, kai didesnio pavojaus šaltinis – automobilis – važiuoja, dalyvauja viešajame eisme ir yra valdomas būtent šioje transporto priemonėje prie vairo esančio asmens. Automobilio neužvestu varikliu stūmimas rankomis automobilių aikštelėje, siekiant perstumti automobilį iš vienos stovėjimo vietos į kitą, teisėjų kolegijos nuomone, nelaikytinas vairavimu ar važiavimu automobiliu, o asmuo, kuris jį stūmė, nėra automobilio vairuotojas, dalyvaujantis viešajame eisme, tuo tarpu KET 14, 126 punktuose esančios taisyklės automobilio vairuotojo pažeidžiamos, kai jo vairuojama transporto priemone važiuojama ir automobilis dalyvauja viešajame eisme. Šiame kontekste teisėjų kolegija pažymėjo ir tai, kad ATPK 128 straipsnio 2 dalyje numatyta atsakomybė už transporto priemonės vairavimą tada, kai vairuojančiam asmeniui atimta teisė vairuoti transporto priemones. Taigi ir šio pažeidimo objektyvioji pusė pasireiškia vairavimu, kurį sąmoningai atlieka asmuo,

žinodamas, kad jam atimta teisė vairuoti transporto priemonės, tačiau tokio transporto priemonės vairavimo nagrinėjamoje byloje nenustatyta.

Atsižvelgęs į išdėstytus argumentus, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad nagrinėjimu atveju, nesant KET 14 ir 126 punktų pažeidimų, S. J. nevairavus automobilio, nevažiavus juo, jis negalėjo būti patrauktas administracinėn atsakomybėn pagal ATPK 127 straipsnio 2 dalį ir 128 straipsnio 2 dalį ir administracinio nusižengimo teiseną jam nutraukė.

*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 25 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-30-699/2017*

## **II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS**

### **1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas**

#### **BK 231 straipsnio taikymas**

*Dėl BK 231 straipsnio taikymo*

Apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje kasacinis teismas vertino kaltinimų pagal BK 231 straipsnio 1 dalį dėl trukdymo antstoliui vykdyti teismo sprendimą pagrįstumą, taip pat pasisakė dėl CPK 585 straipsnio 2 dalies ir BK 231 straipsnio 1 dalies normų konkurencijos.

Pirmiausia, teisėjų kolegija nurodė, kad sprendžiant, kokia norma turėtų būti taikoma, reikia atsižvelgti į veikos pavojingumo laipsnį ir pobūdį, priešingumą teisei, sukeltas teises pasekmes. Nutartyje atkreiptas dėmesys į tai, kad, nepaisant gana plataus „trukdymo“ veikos suvokimo, trukdymas, kaip teisinis požymis, nėra vienareikšmis ir pavojingumo prasme gali turėti labai skirtingų formų, todėl negali būti nustatomas ir pripažįstamas automatiškai. Anot teisėjų kolegijos, teismas, vertindamas vieną ar kitą elgesį, kuriuo sudaromos kliūtys antstoliui vykdyti teismo sprendimą, ir pripažindamas šį elgesį nusikalstamu, privalo įvertinti ne vien tik kliūtis, su kuriomis susidūrė antstolis, bet ir įvykio kontekstą: vykdomo teismo sprendimo turinį, asmenų, kurių interesai susiję su teismo sprendimu, padėtį, jų informuotumą apie teismo sprendimo turinį, veiksmų, kuriais trukdoma antstoliui, intensyvumą, taip pat paties antstolio veiksmų teisėtumą ir pan. Tik visapusiškai įvertinus visas šias aplinkybes, įmanoma konstatuoti pakankamą baudžiamajai atsakomybei atsirasti padarytos veikos pavojingumą, taip pat tyčinę kaltę, kuriai nustatyti būtina, kad kaltas asmuo suprastų, jog trukdo antstoliui vykdyti įsiteisėjusį teismo sprendimą, ir norėtų taip veikti. Be to, teisėjų kolegijos nuomone, aplinkybės, svarbios vertinant antstolio veiklai trukdžiusio asmens veiksmų pavojingumą ir jo kaltės klausimą, taip pat yra ir paties antstolio veiksmų teisėtumas bei jo pasirinktas teismo sprendimo vykdymo būdo adekvatumas situacijai.

Atsižvelgusi į išdėstytus argumentus ir įvertinusi teismų nustatytas aplinkybes, t. y. tai, kad P. J., kaip įmonės direktorius, žinojo apie vykdytiną teismo sprendimą, buvo informuotas apie vykdymo procesą, sistemingai nevykdė antstolio patvarkymų, už ką jau du kartus buvo nubaustas CPK 585 straipsnio nustatytais pagrindais ir tvarka, taip pat savo tyčiais veiksmais trukdė antstoliui vykdyti jo patvarkymą dėl areštuoto turto perdavimo saugoti, teisėjų kolegija padarė išvadą, kad jo veika vertintina ne kaip civilinis deliktas, o kaip nusikalstamas trukdymas antstoliui vykdyti teismo sprendimą ir teismų teisingai kvalifikuota pagal BK 231 straipsnio 1 dalį.

*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-80-976/2017*

## **2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas**

### **BPK 70 straipsnio taikymas**

*Dėl asmens nuteisimo už veiką, dėl kurios jis nebuvo perduotas pagal Europos arešto orderį*

Apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje asmuo, Lietuvos Respublikoje nuteistas įsiteisėjusiu apkaltinamuoju nuosprendžiu laisvės atėmimo bausme, nuo jos atlikimo pasislėpė Jungtinėje Karalystėje, iš kurios pagal 2015 m. vasario 10 d. išduotą Europos arešto orderį (toliau – ir EAO) buvo perduotas Lietuvos Respublikai. Po perdavimo Lietuvos Respublikai, 2016 m. sausio 8 d. Klaipėdos rajono apylinkės teismo nuosprendžiu šis asmuo buvo nuteistas pagal BK 242 straipsnį už vengimą atlikti įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu paskirtą laisvės atėmimo bausmę paskiriant jam realią laisvės atėmimo bausmę, nors EAO nebuvo nurodytas prašymas leisti nuteistąjį patraukti baudžiamajon atsakomybėn pagal BK 242 straipsnį.

Baudžiamąją bylą nagrinėjusi teisėjų kolegija nurodė, kad 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimo 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos (toliau – ir Pagrindų sprendimas) 27 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta baudžiamojo persekiojimo apribojimo taisyklė, pagal kurią pagal EAO perduotas asmuo negali būti patrauktas baudžiamajon atsakomybėn, jis negali būti nuteistas ir jam negali būti atimta laisvė už kitą nusikalstamą veiką (t. y. ne už tą nusikalstamą veiką, dėl kurios yra perduotas), padarytą prieš jo perdavimą. Šio sprendimo 27 straipsnio 3 dalyje numatytos situacijos, kai 27 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos baudžiamojo persekiojimo apribojimo taisyklės galima nesilaikyti (t. y. išimtis iš specialiosios taisyklės). Šios išimties numatytos dėl skirtingų priežasčių. Pagrindų sprendimo 27 straipsnio 1 dalyje ir 3 dalies e–g punktuose nurodytos išimties siejamos su suinteresuotųjų valstybių narių arba vykdančiosios valstybės narės, arba asmens, dėl kurio išduotas EAO, sutikimu. Išimties, nurodytos Pagrindų sprendimo 27 straipsnio 3 dalies b ir d punktuose, yra susietos su taikytinomis bausmėmis ar priemonėmis. Pagrindų sprendimo 27 straipsnio 3 dalies c punkte nurodyta išimtis yra susijusi su baudžiamuoju procesu, būtent, su situacija, kai baudžiamajame procese nenustatyta, kad reikia taikyti asmens laisvės apribojimo priemonę, t. y. taikant šią išimtį, pagal EAO perduotas asmuo be sutikimo gali būti persekiojamas ir nuteisiamas už „kitą nusikalstamą veiką“ nei ta, dėl kurios jis buvo perduotas, suteikiančią pagrindą skirti laisvės atėmimo bausmę arba kitą poveikio priemonę, susijusią su laisvės atėmimu, jeigu vykstant baudžiamajam procesui neskiriama jokia asmens laisvę ribojanti priemonė. Tačiau tuo atveju, jeigu priėmus nuosprendį asmuo nuteisiamas laisvės atėmimo bausme arba kita laisvę ribojančia priemone, tokios bausmės vykdymui būtina gauti sutikimą. Kartu teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad įgyvendinant Pagrindų sprendimą, Lietuvos teisėje buvo priimti atitinkami BK ir BPK pakeitimai. Viename iš tokių pakeitimų, BPK 70 straipsnio 1 dalyje (2004 m. balandžio 27 d. įstatymo redakcija), būtent baudžiamojo proceso įstatyme, buvo pasirinkta patalpinti ir baudžiamojo pobūdžio materialinės teisės normas, kurios, be kita ko, nustato perduoto pagal EAO asmens baudžiamosios atsakomybės ribas.

Teisėjų kolegija konstatavo, kad M. Ž. negalėjo būti nuteistas laisvės atėmimu pagal BK 242 straipsnį, t. y. už kitą veiką, negu ta, dėl kurios jis buvo perduotas Lietuvai pagal EAO, nes 2015 m. vasario 10 d. EAO nenurodytas prašymas leisti M. Ž. patraukti baudžiamajon atsakomybėn pagal BK 242 straipsnį. Taip pat byloje nėra duomenų apie tai, kad Lietuvos Respublika būtų kreipusi į Jungtinę Karalystę su prašymu leisti M. Ž. patraukti baudžiamajon atsakomybėn pagal BK 242 straipsnį po to, kai jis buvo perduotas pagal EAO, byloje nenustatyta, kad pats M. Ž. prieš perdavimą ar jau perduotas pagal EAO raštu sutiko, jog jis gali būti persekiojamas ir dėl kitų nusikalstamų veikų, padarytų iki jo perdavimo. Be to, BK 242 straipsnio, numatančio baudžiamąją atsakomybę už vengimą atlikti laisvės atėmimo bausmę, sankcijoje numatyta laisvės atėmimo bausmė ir būtent tokia bausmės rūšis buvo paskirta M. Ž. Teisėjų kolegijos nuomone toks baudžiamosios atsakomybės taikymas prieštarauja BPK 70 straipsnio 1 dalyje numatytoms perduoto pagal EAO asmens baudžiamojo persekiojimo riboms, įtvirtintoms įgyvendinant Pagrindų sprendimo 2002/584/TVR 27 straipsnį.

Atsižvelgusi į nurodytus argumentus, ir apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje nustatytas faktines aplinkybes, teisėjų kolegija konstatavo, kad baudžiamojo įstatymo taikymas, nesilaikant pagal įstatymą ir ES teisę apibrėžtų asmens baudžiamosios atsakomybės ribų, negali būti pripažįstamas teisėtu. Šiai išvadai neturi įtakos tai, kad šiuo atveju įstatymo leidėjas pasirinko pagal EAO perduoto asmens baudžiamosios atsakomybės ribas apibrėžti tiesiogiai ne baudžiamajame, o baudžiamojo proceso įstatyme (pažymėtina, kad tam tikros nuostatos dėl asmens perdavimo pagal EAO yra įtvirtintos BK 9<sup>1</sup> straipsnyje).

*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-3-489/2017*

### III. CIVILINĖS BYLOS

#### **Bendrosios nuostatos**

*Dėl ieškinio senaties bankrutavusios ir pasibaigusios įmonės kreditoriaus reikalavimui dėl žalos atlyginimo priteisimo skaičiavimo*

Apžvelgiamoje byloje kilo ginčas dėl ieškinio senaties termino pradžios nustatymo reikalavimui priteisti žalos atlyginimą iš bankrutavusios ir pasibaigusios įmonės akcininko tos įmonės kreditoriui. Pirmosios instancijos teismas trejų metų ieškinio senaties terminą skaičiavo nuo teismo nutarties pripažinti įmonės bankrotą tyčiniu įsiteisėjimo dienos. Apeliacinės instancijos teismas sprendė, kad ieškinio senaties terminas ieškovės reikalavimams prasidėjo nuo tos dienos, kai įsiteisėjo teismo sprendimas dėl įmonės pabaigos ir buvo aiški iš atsakovo priteistina žalos atlyginimo suma.

Kasacinis teismas konstatavo, kad šioje byloje ieškinio senatis negali būti skaičiuojama anksčiau nei nuo teismo nutarties pripažinti įmonės bankrotą tyčiniu įsiteisėjimo momento. Ieškovė galėjo suprasti, kad atsakovas pažeidė jos teises, sukeldamas jos skolininkės tyčinį bankrotą, tik išsprendus klausimą dėl tyčinio bankroto. Kasacinis teismas pažymėjo, kad ieškovės ieškinys CK 2.50 straipsnio 3 dalies pagrindu galėjo būti patenkintas tik tuomet, kai būtų buvę aiškūs ne tik subjektas ir jo neteisėti veiksmai, nulėmę žalą (įmonės privedimas prie bankroto tyčia), bet ir žalos (t. y. įmonės bankroto byloje ieškovės neišieškotos finansinio reikalavimo sumos) dydis, nes atsakovo atsakomybė yra subsidiari. Todėl kasacinis teismas darė išvadą, kad apeliacinės instancijos teismas iš esmės teisingai sprendė, jog ieškinio senaties terminas turėjo būti skaičiuojamas nuo tada, kai įsiteisėjo teismo sprendimas dėl įmonės pabaigos bei jos išregistravimo iš Juridinių asmenų registro ir ieškovei tapo aiški iš skolininkės neišieškota dėl atsakovo neteisėtų veiksmų įmonės skolos suma.

*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-115-915/2017*

#### **Daiktinė teisė**

*Dėl pažeistų teisių gynimo būdo – pirkėjo teisių ir pareigų perkėlimo – (ne)taikymo*

Ieškovai prašė perkelti jiems pirkėjo teises ir pareigas pagal atsakovų sudarytą valstybinės žemės pirkimo–pardavimo sutartį. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas nurodė, kad pagal CK 4.79 straipsnį bendraturtis pirmenybės teisę pirkti turi tik tuo atveju, jeigu nuosavybės dalis perleidžiama pardavimo būdu. Kasacinis teismas pažymėjo, kad nurodyta teisės norma reglamentuoja bendrosios nuosavybės teisės subjektų – bendraturčių – pirkimo–pardavimo teisinius santykius. Apžvelgiamos bylos atveju šalys nebuvo bendrosios nuosavybės teisės subjektai, nes jos neturėjo bendrosios nuosavybės teisės į žemės sklypą, dėl kurio įsigijimo yra kilęs ginčas, tai buvo valstybinė žemė. Kasacinis teismas konstatavo, kad ieškovų pasirinktas savo pažeistų teisių gynimo būdas – pirkėjo teisių ir pareigų perkėlimas valstybinės žemės pirkimo–pardavimo teisiniuose santykiuose, kurie reglamentuojami imperatyviai,



– pagal CK 4.79 straipsnio nuostatas negalimas. Toks teisių gynimo būdas neįtvirtintas Žemės įstatymo nuostatose, reglamentuojančiose valstybinės žemės pardavimą, o Žemės įstatyme bei jį detalizuojančiose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. kovo 9 d. nutarimu Nr. 260 patvirtintose Naudojamų kitos paskirties valstybinės žemės sklypų pardavimo ir nuomos taisyklėse nustatyta naudojamų valstybinių žemės sklypų pardavimo ne aukciono būdu tvarka, pagal kurią privačion nuosavybėn perleidžiama valstybinė žemė. Todėl dalies žemės sklypo perleidimo atsakovei teisėtumas gali būti patikrintas ginčijant nuosavybės teisės atsakovei atsiradimo pagrindą – valstybinės žemės pirkimo–pardavimo sandorį, kuriuo, kaip teigia ieškovai, atsakovei nepagrįstai buvo perleista turtinių teisių į žemės sklypą daugiau, nei jai tenka pagal nuosavybės teisę priklausančią gyvenamojo namo ar kito statinio arba įrenginio dalį, į kurią neįskaitomos gyvenamojo namo ar kito statinio (pagrindinio daikto) priklausinių bendraturčių nuosavybės teisę turimos dalys. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-178-684/2017*

*Dėl daugiabučio namo, kurio atnaujinimui paimtas banko kreditas, bendraturčio pareigos grąžinti jam tenkančią kredito dalį prieš terminą, kai jis nevykdo savo įsipareigojimų mokėti įmokas*

Ieškovė (daugiabučio namo administratorė) su banku sudarė daugiabučio namo kreditavimo sutartį (toliau – kredito sutartis) pagal kurią ieškovei naudos gavėjų naudai buvo suteiktas kreditas daugiabučio namo atnaujinimo projektui finansuoti. Apžvelgiamoje byloje kilo ginčas, ar ieškovė turi teisę iš atsakovės (renovuojamame name esančio buto savininkės) reikalauti ne tik nesumokėtos kredito dalies, kurios mokėjimo terminai yra suėję, tačiau ir visos likusios kredito sumos, kurios mokėjimo terminai dar nėra suėję. Pirmosios instancijos teismas ieškinio dalį (reikalavimą dėl skolos, kurios terminai jau yra suėję) tenkino, o apeliacinės instancijos teismas ieškinį tenkino visiškai.

Kasacinis teismas konstatavo, kad ieškovė sudarė kredito sutartį su banku dėl daugiabučio namo atnaujinimo projekto finansavimo vykdydama daugiabučio namo savininkų priimtą sprendimą CK 4.85 straipsnio 8 dalyje nustatyta tvarka, todėl negalėjo susitarti dėl naudos gavėjų, t. y. daugiabučio namo savininkų, teisių ir pareigų didesnės apimties, nei ją įpareigojo priimtas sprendimas ir įstatymas. Kasacinis teismas nurodė, kad kredito sutartyje įtvirtinta, jog naudos gavėjui suteiktiną kredito dalį nustato administratorė. Taigi administratorė susitarė asmeniškai su naudos gavėjais dėl jiems tenkančios kredito dalies ir kredito grąžinimo įmokų bei terminų. Kasacinis teismas konstatavo, kad atsakovės prievolė grąžinti banko suteiktą kreditą atsirado ne iš ieškovės ir banko sudarytos sutarties, o iš daugiabučio namo savininkų sprendimo vykdyti namo atnaujinimo projektą banko skirto kredito lėšomis ir iš atsakovės su ieškove pasirašyto susitarimo dėl kredito grąžinimo grafiko, todėl atsakovei, kuri nėra ieškovės ir banko sudarytos sutarties šalis, ši sutartis nesukūrė pareigų, kurios nėra prisiimtoms daugiabučio namo savininkų sprendimu ar įtvirtintos įstatyme. Kasacinis teismas pažymėjo, kad šioje byloje teismų nustatyta, jog atsakovė pasirašė kredito grąžinimo grafiką, t. y. sutiko su jame nurodyta jai priskirta kredito dalimi ir nurodytais kredito grąžinimo įmokų dydžiais bei terminais. Taigi atsakovė sutiko vykdyti kredito grąžinimo grafike įtvirtintą prievolę – nustatytais terminais mokėti kredito įmokas ir palūkanas. Kasacinio teismo vertinimu, atsakovės prievolė pagal kredito sutarties grąžinimo grafike įtvirtintą įmokų mokėjimo tvarką laikytina prievole su atidedamuoju terminu. Atsakovei nesilaikant kredito grąžinimo grafike nurodytų įmokų mokėjimo terminų, atitinkamam terminui suėjus, ieškovė įgyja reikalavimo teisę priverstine tvarka, t. y. kreipdamasi į teismą, išieškoti atsakovės nesumokėtas sumas, tačiau ne visą ateityje mokėtino kredito dalį iš karto. Ta aplinkybė, kad ieškovės ir banko sudarytoje sutartyje ieškovė prisiėmė įsipareigojimą naudos gavėjui laiku nesumokėjus kredito įmokų kreiptis į teismą dėl visos kredito sumos išieškojimo, nepaisant kredito grąžinimo grafike nustatytų terminų, nereiškia, kad tokia prievolė kyla atsakovei. Kasacinis teismas konstatavo, kad kredito sutartimi ieškovė, kaip daugiabučio namo administratorė, prisiimdama papildomas pareigas, veikė savo rizika, kaip ir bankas, tokias pareigas nustatydamas. Remdamasis nurodytais

argumentais, kasacinis teismas sprendė, kad apeliacinės instancijos teismas neatsižvelgė į ieškovės teisinį statusą ir jos galimybę susitarti dėl kredito sutarties sąlygų apimties daugiabučio namo gyventojams, todėl nepagrįstai konstatavo, jog atsakovė turi prievolę grąžinti visą kredito sumą prieš kredito grąžinimo grafike nurodytus terminus. Dėl to kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo nutartį ir paliko pirmosios instancijos teismo sprendimą nepakeistą.

*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-208-916/2017*

### **Deliktų teisė**

*Dėl bendrovės vadovo atsakomybės rūšies, kai žala bendrovei padaroma netinkamu buhalterinės apskaitos tvarkymu*

Ieškovas (UAB akcininkas) nurodė, kad bendrovės vadovas netinkamu buhalterinės apskaitos tvarkymu padarė bendrovei žalą, nes valstybinė mokesčių inspekcija (toliau – VMI) bendrovei skyrė baudą ir delspinigius, kurie atsirado būtent dėl atsakovo neteisėtų veiksmų, t. y. teisės aktų reikalavimų (laiku deklaruoti ir sumokėti pridėtinės vertės mokestį) nesilaikymo bei Valstybinės mokesčių inspekcijos sprendimų nevykdymo. Pirmosios instancijos teismas ieškinį atmetė, o apeliacinės instancijos teismas ieškinį tenkino.

Kasacinis teismas nurodė, kad tuo atveju, jei vadovas pažeidžia jam, kaip valdymo organui, nustatytą pareigą, jam kyla civilinė atsakomybė. Pripažinus, kad vadovas įmonei žalą padarė pažeisdamas jam, kaip bendrovės darbuotojui, nustatytas pareigas, jam taikoma materialinė atsakomybė pagal darbo teisę, kurios esmė – atsakomybės ribojimas darbo teisės normų nustatyto dydžiu ir tvarka. Sprendžiant dėl bendrovės vadovui taikytinos atsakomybės rūšies, būtina identifikuoti, kokias pareigas vadovas pažeidė – jam kaip valdymo organui ar darbuotojui nustatytas pareigas. Kai vadovas pažeidžia fiduciarines CK 2.87 straipsnyje įtvirtintas pareigas arba specialiuosiuose įstatymuose jam kaip vadovui nustatytas pareigas, jam taikoma civilinė atsakomybė.

Pagal Buhalterinės apskaitos įstatymo 21 straipsnio 1 dalį už apskaitos organizavimą pagal šio įstatymo reikalavimus atsako ūkio subjekto vadovas. Kasacinis teismas atkreipė dėmesį, kad už šios pareigos nevykdymą vadovui taikoma ne materialinė, o civilinė atsakomybė, kadangi tai išimtinai valdymo organui įstatymu nustatyta pareiga. Mokesčių administravimo įstatymo (toliau – MAĮ) 40 straipsnyje įtvirtintos šios mokesčių mokėtojo pareigos: laiku ir tiksliai įvykdyti mokestinę prievolę (1 punktas); bendradarbiauti su mokesčių administratoriumi, vykdyti jo teisėtus nurodymus ir netrukdyti įgyvendinti įstatymų suteiktų teisių (2 punktas); teisingai apskaičiuoti mokestį, vadovaujantis mokesčių įstatymais (4 punktas). Kasacinis teismas pažymėjo, kad tinkamas mokesčių apskaičiavimas ir jų mokėjimas siejamas su platesne vadovo pareiga tinkamai organizuoti finansinę apskaitą. Kasacinis teismas sprendė, kad atsakovo veiksmai, pasireiškę MAĮ 40 straipsnyje įtvirtintų pareigų pažeidimu, apžvelgiamos bylos aplinkybių kontekste vertintini kaip didelis neatsargumas, sudarantis pagrindą civilinei atsakomybei kilti. Kasacinis teismas pažymėjo, kad verslo sprendimų priėmimo taisyklė šioje byloje netaikoma, kadangi bendrovės pareiga mokėti mokesčius ir šios pareigos tinkamas vykdymas nepatenka į verslo sprendimo kategoriją. Verslo sprendimu laikomas toks vadovo (ar valdybos) veiksmas, kurio atlikimas nėra susijęs su imperatyvų, nustatytų įstatymuose ir įmonės dokumentuose, įvykdymu, t. y. vadovas turi galimybę pasirinkti mažiausiai tarp dviejų alternatyvų. Jei valdymo organo narys privalo vykdyti įstatyme įtvirtintą imperatyvą, toks veikimas negali būti prilyginamas verslo sprendimui, kadangi subjektas negali tokio imperatyvo nevykdyti. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo sprendimą nepakeistą.

*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-180-378/2017*

## Sutarčių teisė

*Dėl kreditoriaus teisių pažeidimo kaip actio Pauliana sąlygos, kai sandorį ginčija naujasis kreditorius, perėmęs reikalavimo teises į skolininką iš pradinio kreditoriaus*

Apžvelgiamos bylos ypatybė yra ta, kad ieškovė kaip kreditorė, ginčijanti skolininkų sudarytus sandorius *actio Pauliana* pagrindu, perėmė reikalavimo teises į skolininkes iš pradinio kreditoriaus, kuris buvo ir yra skolininkų akcininkas. Pirmosios instancijos teismas ieškinį tenkino, o apeliacinės instancijos teismas ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas suformulavo tokią teisės taikymo taisyklę: kai naujasis kreditorius ginčija sudarytus skolininko sandorius *actio Pauliana* pagrindu, tai vertinant, ar šie sandoriai nepažeidžia kreditoriaus teisių, visų pirma vertinama, ar šie sandoriai nepažeidė pradinio kreditoriaus teisių, atsižvelgiant į pradinio kreditoriaus teisinę padėtį. Jeigu būtų nustatyta, kad tokie sandoriai pradinio kreditoriaus teisių nepažeidė, tai nebūtų pagrindo konstatuoti ir naujojo kreditoriaus teisių pažeidimo. Atsižvelgdamas į tai, kasacinis teismas konstatavo, kad ieškovė, siekdama įrodyti, jog skolininkų sudaryti sandoriai pažeidė jos kaip kreditorės teises, turi įrodyti pradinio kreditoriaus teisių pažeidimą sudarytais sandoriais. Kasacinis teismas taip pat nurodė, kad apžvelgiamu atveju sprendžiant, ar sudaryti sandoriai nepažeidžia ieškovės kaip kreditorės teisių CK 6.66 straipsnio prasme, būtina įvertinti aplinkybę, jog pradinis kreditorius yra skolininkų akcininkas, analizuoti abiejų skolininkų ir jų akcininkų sudarytų sandorių visumą.

Kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir bylą perdavė šiam teismui nagrinėti iš naujo.

*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-179-611/2017*

*Dėl taikytinos teisės nustatymo teisinių paslaugų sutarčiai, sudarytai tarp skirtingose užsienio valstybėse reziduojančių subjektų, bei reikalavimo perleidimo sutarčiai, pagal kurią Lietuvos Respublikos subjektui perduotas reikalavimas, atsiradęs dėl santykių tarp užsienio subjektų*

Apžvelgiamoje byloje teisinių paslaugų sutartimi atsakovė (Estijos įmonė) pavedė Didžiosios Britanijos advokatų kontorai atstovauti jos interesams Didžiojoje Britanijoje. Atsakovė už suteiktas paslaugas nesumokėjo. Ieškovė (Lietuvos Respublikoje registruota advokatų kontora), reikalavimo perleidimo sutartimi perėmusi reikalavimą iš Didžiosios Britanijos advokatų kontoros, prašė priteisti iš atsakovės įsiskolinimą už suteiktas teisinės paslaugas. Apžvelgiamoje byloje kilo ginčas dėl reikalavimo perleidimo sutarčiai ir ja perleistam reikalavimui pagal teisinių paslaugų sutartį taikytinos teisės. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai sprendė, kad ginčams, kylantiems iš abiejų (teisinių paslaugų ir reikalavimo perleidimo) sutarčių, taikytina Lietuvos Respublikos teisė.

Kasacinis teismas nurodė, kad 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės („Roma I“) iš reikalavimo perleidimo sutarties kylantiems reikalavimo teisės perleidėjo ir perėmėjo tarpusavio santykiams nurodo taikyti jų pačių pasirinktą teisę. Dėl perėmėjo ir skolininko santykiams taikytinos teisės šiame reglamente nurodyta, kad taikytina skolininko santykiams su pirminiu kreditoriumi taikytina teisė. Kasacinio teismo vertinimu, reikalavimo perleidimo sutartyje pasirinkta taikytina teisė taikoma jai pačiai, reguliuoja *inter partes* (tarp šalių) teisinius santykius tarp reikalavimo teisės perleidėjo ir perėmėjo, ji nedaro įtakos reikalavimo teisę perėmusio asmens teisių (skolininko pareigų) esmei ir apimčiai pagal perimtą prievolę. Kitoks aiškinimas ne tik neatitiktų reglamento „Roma I“ nuostatų (reglamento „Roma I“ 3 straipsnio 1 dalis, 14 straipsnio 2 dalis), bet ir paneigtų fundamentalų sutarčių teisei taikytiną sutarties uždarumo principą bei sumenkintų skolininko teisių apsaugą reikalavimo teisės perleidimo atveju. Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad reglamento „Roma I“ 3 straipsnio 2 dalis užtikrina sutarties šalims plačią diskreciją nuspręsti, kuriuo momentu pasirinkti taikytiną teisę, taip pat – plačias galimybes pakeisti tokį pasirinkimą.

Todėl šalys gali pakeisti anksčiau pasirinktą taikytiną teisę kitos valstybės teise, taip pat atšaukti taikytinos teisės pasirinkimą. Tokiam taikytinos teisės atsisakymui ar pakeitimui nustatyti taikomos reglamente „Roma I“ išdėstytos taisyklės, kurios taikomos taikytiną teisę renkantis pirmą kartą, t. y. taikytinos teisės pakeitimas arba atsisakymas nustatomas pagal reglamento „Roma I“ 10, 11 ir 13 straipsnius.

Kasacinis teismas nurodė, kad teismai, turėdami pareigą nustatyti šioje byloje taikytiną teisę tiek reikalavimo perleidimo sutarčiai, tiek ja perleistam reikalavimui pagal reglamento „Roma I“ nuostatas, nepagrįstai nurodė, jog reikalavimo perleidimo sutartyje pasirinkta taikytina Lietuvos Respublikos teisė taikoma ir ja perleistam reikalavimui pagal teisinių paslaugų sutartį. Kasacinis teismas sprendė, kad šioje byloje turi būti nustatytos šios reikšmingos faktinės aplinkybės: ar tarp atsakovės Estijoje registruotos bendrovės ir Didžiosios Britanijos advokatų kontoros buvo susitarimas dėl jų santykiams pagal teisinių paslaugų sutartį taikytinos teisės, jeigu taip – koks buvo šio susitarimo turinys; ar teisinių paslaugų sutarties šalys vėliau neatliko veiksmų, sudarančių pagrindą pagal reglamento „Roma I“ 10, 11, 13 straipsnių nuostatas konstatuoti, kad jos atsisakė taikyti savo pasirinktą teisę. Teismui nustačius, kad tarp nurodytos sutarties šalių nebuvo susitarimo dėl jų santykiams taikytinos teisės, byloje turi būti sprendžiamas klausimas dėl taikytinos teisės nustatymo pagal reglamento „Roma I“ 4 straipsnio nuostatas, reglamentuojančias teisę, taikytiną šalims nepasirinkus sutarties teisės. Esant teismo nustatytai aplinkybei, kad tarp atsakovės ir užsienio advokatų kontoros buvo susitarimas dėl jų santykiams taikytinos teisės, atsakovė turi teikti įrodymus, patvirtinančius, jog, taikant teisinių paslaugų susitarime nurodytą teisę, ieškovės reikalavimas dėl skolos priteisimo turi būti atmestas (CK 1.10 straipsnio 1 dalis, 1.12 straipsnio 2 dalis, CPK 808 straipsnio 2 dalis). Tuo atveju, jei teismas nustatys, kad tokio susitarimo tarp šios sutarties šalių nebuvo, būtent teismas turi nustatyti taikytinos teisės turinį ir, tai padaręs, įvertinti, ar atsakovės atsikirtimai yra pagrįsti ir ar ieškovės reikalavimai tenkintini (CK 1.10 straipsnis, 1.12 straipsnio 1 dalis, CPK 808 straipsnio 1 dalis). Kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir bylą perdavė pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo.

*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-217-701/2017*

## **Civilinio proceso teisė**

### *Dėl rūšinio teisingumo taisyklių pažeidimo*

Ieškovė prašė teismo panaikinti atsakovo deklaracijos dėl gyvenamojo namo statybos užbaigimo dalies galiojimą, nes, jos manymu, atsakovas pastatė gyvenamąjį namą pažeisdamas esminius projekto sprendinius, nustatančius statinio vietą sklype, neturėdamas pakoreguoto statinio projekto, naujo statybą leidžiančio dokumento bei įrodymų, kad valstybinė žemė, kurioje pastatyta gyvenamojo namo dalis, valdoma teisėtai. Nuginčijus deklaracijos dėl gyvenamojo namo statybos užbaigimo dalies galiojimą būtų galima surašyti savavališkos statybos aktą. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį tenkino.

Kasacinis teismas nurodė, kad pagal Specialiosios teisėjų kolegijos bylos rūšinio teisingumo bendrosios kompetencijos ar administraciniam teismui klausimams spręsti praktiką – 2017 m. vasario 13 d. nutartį teisingumo byloje Nr. T-12/2017 (administracinė byla Nr. eI-2574-281/2017, teisminio proceso Nr. 2-52-3-01533-2014-1), kurios faktinės aplinkybės iš esmės tapачios nagrinėjamos bylos aplinkybėms (statytojui priklausančio gyvenamojo namo dalis pastatyta valstybinėje žemėje, pažeidžiant projekto sprendinius, neturint naujo, pakoreguoto statinio projekto, ginčijama deklaracija yra patvirtinta ir užregistruota Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijoje), tais atvejais, kai pagal teisės aktų reikalavimus deklaraciją apie statybos užbaigimą yra privaloma užregistruoti ir (ar) patvirtinti, viešojo administravimo subjektas – Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos teritorinis padalinys, patvirtindamas ir (ar) užregistruodamas deklaraciją, priima administracinį sprendimą. Viešojo administravimo subjekto veikla (šiuo atveju – deklaracijos tvirtinimas ir (ar) užregistravimas) priimant administracinius sprendimus priskiriama viešojo administravimo sričiai, o ginčai, kilę šioje srityje, nagrinėjami

administraciniuose teismuose. Nurodytoje administracinėje byloje nustatyta, kad deklaracija apie statybos užbaigimą buvo patvirtinta ir užregistruota viešojo administravimo subjektui priimant administracinį sprendimą, todėl konstatuota, kad reikalavimas dėl šios deklaracijos panaikinimo yra teisingas administraciniam teismui.

CPK 36 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad iškelta civilinė byla (bendrosios kompetencijos teisme) negali būti nutraukta arba pareiškimas negali būti paliekamas nenagrinėtas vien dėl tos priežasties, kad byla teisinga administraciniam teismui. Šiais atvejais byla perduodama pagal rūšinį teisingumą. Remdamasis išdėstytais argumentais, kasacinis teismas panaikino bylą nagrinėjusių teismų procesinius sprendimus ir perdavė bylą pagal teisingumą administraciniam teismui.

*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-161-248/2017*

*Dėl išlaidų už teisinę advokato ar advokato padėjėjo pagalbą apmokėti dydį patvirtinančių įrodymų tinkamumo*

Kasaciniu skundu ieškovė prašo panaikinti pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų dalis, kuriomis iš ieškovės atsakovei priteistas bylinėjimosi išlaidų atlyginimas, nes teismai nepagrįstai priteisė atsakovei jos patirtų bylinėjimosi (atstovavimo) išlaidų atlyginimą vadovaudamiesi išskirtinai tik atsakovės atstovo pateikta pažyma, nepateikus jokių papildomų šias išlaidas pagrindžiančių įrodymų.

Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad išlaidų advokato pagalbai apmokėti dydį patvirtinančiais įrodymais laikytini tokie dokumentai, iš kurių turinio matyti esminiai tokių išlaidų patyrimo faktą bylą nagrinėjant teisme patvirtinantys duomenys, t. y. kokioje civilinėje byloje, kokios konkrečios advokato teisinės paslaugos suteiktos ir kokios išlaidos buvo patirtos (kokia suma sumokėta). Aplinkybė, kad pateikti įrodymai yra ne pirminiai, o išvestiniai, neturi reikšmės, jei juose atsispindi pirmiau nurodyta informacija. CPK 98 straipsnio 1 dalies nuostatų aiškinimas reiškia, kad pagrindžiant išlaidas advokato pagalbai apmokėti nebūtina pateikti pirminių įrodymų (mokėjimo nurodymų, pinigų priėmimo kvitų ir kt.), nes pakankamu įrodymu laikoma advokato, advokatų profesinės bendrijos ar partnerystės pagrindais veikiančio advokatų susivienijimo (toliau visi apibendrintai vadinami advokatų kontora) atsakingo asmens (pvz., vyr. finansininko) pasirašytas patvirtinimas – pažyma, kurioje turi būti nurodyti šie duomenys: 1) teismas, kuriam adresuojama pažyma; 2) bylos, kurioje teikta advokato ar advokato padėjėjo pagalba, numeris; 3) sumos (atskirai) už kiekvieną iš advokato ar advokato padėjėjo suteiktų paslaugų (procesinių dokumentų parengimą, atstovavimą); 4) patvirtinimas, kad klientas su advokatų kontora yra atsiskaitęs.

Kasacinis teismas papildomai išaiškino, kad advokatų kontoros patvirtinimas, jog klientas su ja yra atsiskaitęs, apima ir esminių atsiskaitymą patvirtinančių dokumentų duomenų nurodymą. Konkrečiai, be formalaus patvirtinimo apie kliento atsiskaitymą su advokatų kontora, teismui adresuotoje pažymoje turi būti nurodyti visų pirminių atsiskaitymą patvirtinančių dokumentų (sąskaitų, mokėjimo nurodymų, pinigų priėmimo kvitų ar kt.) pavadinimai, numeriai, juose nurodytos sumos ir datos. Toks aiškinimas užtikrina realaus pinigų sumokėjimo už konkrečioje byloje suteiktas konkrečias paslaugas kontrolę, t. y. kad kita šalis nebūtų priversta mokėti už advokatų kontoros suteiktas paslaugas, nesusijusias su nagrinėta byla. Šis motyvas aktualus, be kita ko, tais atvejais, kai advokatų kontora teikia klientui daugiau teisinių paslaugų nei vien atstovavimas konkrečioje byloje, o už visas suteiktas teisines paslaugas klientui išrašoma bendra sąskaita (viena ar kelios). Tuo atveju, jei pagal tokią sąskaitą (ar kelias sąskaitas) klientas atsiskaito tik iš dalies, mokėjimą patvirtinančiame dokumente nenurodydamas, už kurias paslaugas atsiskaito, nėra galimybės objektyviai nustatyti, ar atsiskaityta už konkrečioje byloje suteiktas teisines paslaugas, ar už kitas, su byla nesusijusias teisines paslaugas. Todėl tokiais atvejais pažymoje, teikiamoje teismui kaip išlaidas už advokato ar advokato padėjėjo pagalbą byloje patvirtinančiame įrodyme, turi būti aiškiai nurodytas pirminių atsiskaitymo dokumentų tarpusavio ryšys, t. y. iš pažymos turi būti aišku, kuriais atsiskaitymą patvirtinančiais dokumentais kuri advokatų kontoros

išrašyta sąskaita (-os) kliento yra apmokėta (-os), o tais atvejais, jei apmokėta tik dalis sąskaitos (-ų), – advokatų kontoros patvirtinimas, kad atsiskaityta būtent už tas sąskaitoje nurodytas teises paslaugas, kurios yra susijusios su advokato ar advokato padėjėjo pagalba konkrečioje byloje. Taip pat kasacinis teismas pažymėjo, kad iš pažymos turi būti aišku, kada šalis, prašanti priteisti atstovavimo išlaidas, atsiskaitė su advokatų kontora, nes nuo to priklauso Rekomendacijose dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio (toliau – Rekomendacijos) nustatytų dydžių taikymas.

Kadangi atsakovo atstovo pateiktoje pažymoje nenurodyti esminiai pirminių atsiskaitymą patvirtinančių dokumentų (sąskaitų, mokėjimo nurodymų, grynųjų pinigų priėmimo kvitų ar kt.) duomenys, o patys pirminiai atsiskaitymą patvirtinantys dokumentai į bylą nepateikti, kasacinis teismas sprendė, kad pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai nepagrįstai sprendė dėl nurodytos pažymos, kaip išlaidas advokato ar advokato padėjėjo pagalbai apmokėti patvirtinančio įrodymo tinkamumo. Remdamasis išdėstytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo sprendimo dalį dėl atsakovės bylinėjimo išlaidų priteisimo iš ieškovės ir šią bylos dalį perdavė apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo.

*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-189-969/2017*

*Dėl teisės į nutarties, kuria supaprastinto proceso tvarka atsisakoma tvirtinti taikos sutartį, peržiūrėjimą apeliacine tvarka*

Pareiškėjai supaprastinto proceso tvarka kreipėsi į teismą su prašymu (nesant nagrinėjamo ginčo teisme) patvirtinti pareiškėjų sudarytą taikos sutartį, pagal kurią pareiškėjui priklausantis nekilnojamas turtas perėjo pareiškėjų nepilnamečių vaikų nuosavybėn kaip jiems teiktinas išlaikymas konkrečiu turtu. Teismas patvirtino nurodytą taikos sutartį. Po šio proceso, į kurį suinteresuotu asmeniu buvo įtraukta dalyvauti pareiškėjo kreditorė, atnaujinimo, pirmosios instancijos teismas panaikino teismo nutartį, kuria buvo patvirtinta pareiškėjų sudaryta taikos sutartis, ir priėmė naują nutartį, kuria atsisakė tvirtinti nurodytą taikos sutartį. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad pirmosios instancijos teismas, atsisakydamas tvirtinti pareiškėjų pateiktą taikos sutartį, be pagrindo nurodė, jog minėta nutartis per 7 dienas nuo jos įteikimo dienos gali būti skundžiama apeliacine tvarka, ir apeliacinį procesą pagal pareiškėjų atskirąjį skundą nutraukė.

Kasacinis teismas darė išvadą, kad pagal savo teisinę prigimtį ir teismo atliekamos apsauginės funkcijos pobūdį taikos sutarčių tvirtinimas priskirtinas byloms dėl faktų tvirtinimo, nagrinėtinoms CPK XXXIX skyriuje nustatyta tvarka. CPK 582 straipsnio 7 dalis nustato, kad teismo nutartis išduoti leidimą, patvirtinti pareiškimą ar faktus apeliacine tvarka neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos, tačiau teismo atsisakymas išduoti leidimą, patvirtinti pareiškimą ar faktą neatima iš pareiškėjo teisės, pasikeitus aplinkybėms, pakartotinai kreiptis į teismą dėl leidimo išdavimo, pareiškimo ar fakto patvirtinimo. Kasacinis teismas išaiškino, kad nutartys dėl taikos sutarčių kaip juridinių faktų tvirtinimo (atsisakymo tvirtinti) apeliacine tvarka neskundžiamos (CPK 582 straipsnio 7 dalis). Kai teismas taikos sutartį tvirtinti atsisako, jos tvirtinimu suinteresuoti asmenys pasikeitus aplinkybėms ar pašalinę priežastis, dėl kurių taikos sutartį tvirtinti buvo atsisakyta, gali iš naujo kreiptis į teismą. Be to, egzistuoja ir alternatyvūs taikos sutarčių sudarymo ir tvirtinimo būdai.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-161-248/2017*

*Dėl termino pateikti pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo atnaujinimo, kai sprendimas už akių priimamas apie iškeltą bylą tinkamai nepranešus kitai ginčo šaliai*

Atsakovas kreipėsi į teismą su pareiškimu dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo, kuriuo prašė atnaujinti dėl svarbių priežasčių praleistą terminą šiam pareiškimui pateikti ir panaikinti nurodytą teismo sprendimą už akių bei atnaujinti civilinės bylos nagrinėjimą iš esmės. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai netenkino atsakovo prašymo atnaujinti terminą pareiškimui dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo pateikti bei atsisakė priimti atsakovo pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo.

Kasacinis teismas nurodė, kad, sprendžiant termino paduoti pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo atnaujinimo klausimą, vertintinos aplinkybės, dėl kurių atsakovas šį terminą praleido, ir šių aplinkybių svarba, t. y. jų reikšmingumas ir įtaka atsiradusioms pasekmėms (termino praleidimui), asmens galimybės šių aplinkybių išvengti ar jas įveikti.

Apžvelgiamoje byloje nustatytos aplinkybės, kad atsakovui procesiniai dokumentai (ieškinys ir teismo pranešimas dėl atsiliepimo į pareiškimą pateikimo) buvo siunčiami ieškinyje nurodytu neteisingu adresu, grįžo neįteikti, dokumentus taip pat buvo mėginama įteikti per darbovietę, tačiau buvo nustatyta, kad atsakovas nedirba, todėl buvo nuspręsta dokumentus atsakovui įteikti viešo paskelbimo būdu (CPK 130 straipsnis), atsakovas apie priimtą teismo sprendimą ir jo turinį sužinojo nuvykęs į teismą, pasibaigus pareiškimo dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo terminui. Europos Žmogaus Teisių teismas (toliau – EŽTT) savo praktikoje yra akcentavęs tai, kad dokumentų įteikimo būdas kaip asmens informavimas apie teismo procesą viešo paskelbimo būdu naudojamas tik tuomet, kai nacionalinis teismas yra įsitikinęs, kad asmens adresas negali būti nustatytas ir kad asmuo nėra visiškai likęs be gynybos priemonių (pvz., gali teikti prašymą dėl proceso atnaujinimo ir išsakyti argumentus dėl galimai netinkamo informavimo). EŽTT taip pat yra pripažinęs, kad nacionaliniai teismai nebuvo pakankamai rūpestingi, kuomet taikė viešo paskelbimo būdą iškart po to, kai teismo procesinių dokumentų nepavyko įteikti pareiškėjo deklaruotos gyvenamosios vietos adresu, nepatikrino turimos informacijos apie galimą pareiškėjo buvimo vietą kitoje valstybėje, nesikreipė į policiją dėl paieškos paskelbimo, neprašė kitos bylos šalies pateikti tikslesnės informacijos.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad pareiga nurodyti teisingus byloje dalyvaujančių asmenų adresus priklauso ieškovui (CPK 29 straipsnis). Taigi ieškovė, prašydama priimti sprendimą už akių, jei atsakovas nepateiks atsiliepimo, nagrinėjamu atveju turėjo pareigą užtikrinti, jog ėmėsi visų priemonių atsakovo gyvenamajai vietai nustatyti. Iš Lietuvos teismų informacinės sistemos LITEKO ir bylos duomenų matyti, kad ieškovė kitoje civilinėje byloje, teikdama ieškinį, nurodė kitą, teisingą atsakovo adresą, o pirmosios instancijos teismas, priimdamas ieškinį šioje byloje, į tai neatkreipė dėmesio. Kasacinio teismo vertinimu, teismas, nutartimi nusprendęs šalių ir teismo procesinius dokumentus atsakovui įteikti viešo paskelbimo būdu, pažeidė civilinio proceso teisės normas, nes neišnaudojo visų galimybių nustatyti atsakovo gyvenamąją vietą ir tokiais pranešimo priemonėmis nebuvo pasiektas efektyvus ir tikslingas šalies informavimas tiek apie pradėtą teismo procesą, tiek apie priimtą teismo procesinį dokumentą. Kasacinis teismas išaiškino, kad nurodytų aplinkybių visuma leidžia daryti išvadą, jog ieškovės elgesys nurodant neteisingą atsakovo adresą neatitiko dalyvaujančio byloje asmens pareigos savo teisėmis naudotis sąžiningai kriterijų, todėl tokiu būdu negali būti paneigtas teisėtas atsakovo interesas žinoti apie prieš jį pradėtą teismo procesą. Kasacinis teismas pažymėjo, kad pagal įstatymą negalima tokia procesinė situacija, kai sprendimas už akių priimamas apie iškeltą bylą tinkamai nepranešus kitai ginčo šaliai; asmens teisė būti informuotam apie procesą ir būti išklaustam – neatsiejama jo teisės į teisingą teismą dalis, todėl, atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus, konstatavo, kad bylą nagrinėję teismai, netinkamai įvertinę atsakovo nurodytas termino pareiškimui dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo pateikti praleidimo priežastis bei netenkindami atsakovo prašymo atnaujinti nurodytą terminą, pažeidė CPK 287 straipsnio 1 dalį. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino bylą nagrinėjusių teismų procesinius sprendimus ir pareiškėjo prašymą dėl termino pareiškimui dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo paduoti atnaujinimo tenkino bei terminą atnaujino.

*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-164-421/2017*

*Dėl teismo sprendimo, kuriuo nutraukta šalių santuoka ir patvirtinta sutartis dėl santuokos nutraukimo pasekmių, vykdytinumo*

Pareiškėja, skųsdama antstolio veiksmus, prašė teismo panaikinti teisėjos rezoliucija išduotą vykdomąjį raštą ir vykdomąją bylą nutraukti. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai atmetė pareiškėjos skundą.

Kasacinis teismas nurodė, kad santuokos nutraukimo byloje tvirtinant santuokos nutraukimo pasekmių sutartį yra sprendžiama tiek dėl turtinių, tiek ir dėl neturtinio pobūdžio klausimų, ir bendroji taisyklė yra tokia, kad santuokos nutraukimo ir jos nutraukimo padarinių klausimai išsprendžiami tuo pat metu. Kasacinis teismas darė išvadą, kad teismo sprendimu santuokos nutraukimo byloje yra išsprendžiama dėl viso komplekso reikalavimų, kurių patenkinimas pagal savo pobūdį gali reikšti ir civilinių teisinių santykių modifikavimą (pvz., santuokos nutraukimas), ir ko nors priteisimą (pvz., žalos atlyginimas ar tam tikrų kilnojamųjų daiktų paskyrimas vieno iš sutuoktinių nuosavybėn ir pan.). Nurodyti klausimai santuokos nutraukimo byloje privalomai spęstini nepriklausomai nuo sutuoktinių pasirinkto santuokos nutraukimo būdo, todėl tais atvejais, kai santuoka nutraukiama abiejų sutuoktinių bendru sutikimu, tam tikros teismo sprendimu patvirtintos santuokos nutraukimo pasekmių sutarties sąlygos pagal savo turinį gali reikšti sprendimą dėl priteisimo. Kasacinis teismas išaiškino, kad santuokos nutraukimo byloje priimto teismo sprendimo dalis dėl priteisimo atitinka priverstinio teismo sprendimo vykdytinumo požymius ir dėl šios teismo sprendimo dalies gali būti išduodamas vykdomasis dokumentas. Kasacinis teismas taip pat išaiškino, kad teismo sprendimo dalis, kuria patvirtinta santuokos nutraukimo padarinių sutarties sąlyga, jog vienam iš sutuoktinių atitenka tam tikri kilnojamieji daiktai, reiškia šių daiktų priteisimą ir gali būti vykdoma priverstine tvarka pagal CPK 765 straipsnyje įtvirtintas teismo sprendime nurodytų daiktų perdavimo išieškotojui taisykles. Kasacinis teismas sprendė, kad šioje byloje suinteresuotas asmuo turėjo teisę kreiptis dėl vykdomojo rašto išdavimo, atitinkančio pažodinę teismo sprendimo, kuriuo patvirtinta santuokos nutraukimo pasekmių sutartis, dalį dėl tam tikrų daiktų jam paskyrimo. Nustatyta, kad į vykdomąjį raštą pažodžiui perkelta teismo sprendimo dalis ir nurodyta, kad suinteresuotam asmeniui tenka visa stalių dirbtuvių įranga, šalių susitarimu įvertinta 14 000 Eur. Šiame vykdomajame rašte nėra nuorodų apie atitinkamos pinigų sumos iš pareiškėjos priteisimą, todėl antstolė neturėjo teisės raginime įvykdyti sprendimą nustatyti pareiškėjai terminą sumokėti 14 000 Eur. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-170-378/2017*

*Dėl teismo sprendimo vykdymo tvarkos pakeitimo*

Apžvelgiamoje byloje teismas patenkino ieškovės ieškinį atsakovėms dėl dovanojimo sutarties pripažinimo negaliojančia ir restitucijos taikymo, pareikštą *actio Pauliana* (Pauliano ieškinys) pagrindu, – pripažino negaliojančia atsakovių sudarytą dovanojimo sutartį, taikė vienašalę restituciją ir įpareigojo atsakovę grąžinti kitai atsakovei butą. Kadangi vykdymo proceso metu paaiškėjo, kad restitucijos dalykas neišliko ir ieškovė negali nukreipti į jį savo reikalavimo, ieškovė prašė pakeisti teismo sprendimo civilinėje dalies, kuria nuspręsta taikyti vienašalę restituciją natūra, vykdymo tvarką ir priteisti atsakovei iš atsakovės piniginę kompensaciją. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai prašymą atmetė.

Kasacinis teismas savo jurisprudencijoje yra nurodęs, kad tais atvejais, kai vykdamas sprendimą dėl turto grąžinimo natūra (restitucijos atlikimas natūra) paaiškėja, kad turto ar jo dalies natūra nebėra ir įvykdyti sprendimo – grąžinti turto – neįmanoma, tai sprendimo vykdymas atliekamas išieškant turto ekvivalentą pinigais. Jeigu priimant sprendimą nebuvo taikytas CPK 272 straipsnis ir sprendime nenurodyta grąžinamo turto vertė, tai, keičiant tokio sprendimo vykdymo tvarką, ši vertė nustatoma vadovaujantis tomis pačiomis taisyklėmis, kaip ir taikant restituciją, kuri atliekama sumokant ekvivalentą pinigais. Piniginis ekvivalentas apskaičiuojamas atsižvelgiant į kainas, buvusias tuo metu, kai skolininkas gavo tai, ką jis privalo grąžinti. Sprendimo vykdymo



tvarkos pakeitimas, kai vietoj nebeegzistuojančio turto, kurį skolininkas turi gražinti, nustatoma jo vertė pinigais, ir nurodymas dėl šios pinigų sumos išieškojimo nereiškia naujos restitucijos taikymo. Restituciją taikė teismas, priimdamas sprendimą pripažinti sandorį negaliojančiu, o atsiradus naujų aplinkybių, dėl ko šis sprendimas negali būti įvykdytas, tik pakeičiama jo vykdymo tvarka. Apžvelgiamoje byloje teismai nustatė, kad teismas sprendimu tenkindamas ieškovės *actio Pauliana* reikalavimą, taikė vienašalę restituciją ir įpareigojo atsakovę gražinti kitai atsakovei butą, bet nenurodė jo vertės. Taip pat teismai nustatė, kad nurodyto teismo sprendimo natūra įvykdyti neįmanoma. Kasacinis teismas sprendė, kad bylą nagrinėjęs apeliacinės instancijos teismas neteisėtai ir nepagrįstai atsisakė pakeisti teismo sprendimo vykdymo tvarką, vietoj įpareigojimo gražinti turtą natūra, priteisiant to turto vertės piniginę kompensaciją. Kadangi piniginės kompensacijos už neišlikusį turtą priteisimas, kai teismo sprendime nenurodyta šio turto vertė, susijęs su faktinių aplinkybių, tokių kaip buto vertė, nustatymu, o kasacinis teismas bylos faktų nenustato, tai kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo nutartį ir bylą perdavė iš naujo nagrinėti šiam teismui.

*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-201-611/2017*

*Dėl antstolio veiksmų, vykdančių įsiteisėjusį teismo nutarimą administracinio teisės pažeidimo byloje*

Pareiškėja prašė panaikinti antstolio priimtą automobilio arešto aktą, vykdančių įsiteisėjusį teismo nutarimą administracinio teisės pažeidimo byloje. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai skundą atmetė.

Kasacinis teismas išaiškino, kad antstoliui įstatymu suteikta teisė ir nustatyta pareiga vykdyti įsiteisėjusį teismo nutarimą administracinio teisės pažeidimo byloje, tačiau jam nesuteikta teisių vykdomąjį dokumentą pakeisti; teismo nutarimas administracinio teisės pažeidimo byloje galėjo būti peržiūrėtas tik ATPK nustatyta tvarka, bet ne vykdymo procese; skundą dėl antstolio veiksmų nagrinėjantis teismas turi įvertinti, ar antstolis tinkamai vykdo teismo nutarimą administracinio teisės pažeidimo byloje, tačiau neturi diskrecijos (negali) jo peržiūrėti (pakeisti). Įvertinęs bylos procesinių dokumentų turinį kasacinis teismas konstatavo, kad bylą nagrinėję teismai teisingai sprendė, jog nenustatyta pagrindo skundžiamą antstolės veiksmą pripažinti neteisėtu. Antstolė vykdė įsiteisėjusį teismo nutarimą dėl konkrečios jame nurodytos transporto priemonės, buvusios administracinio teisės pažeidimo įrankiu, konfiskavimo, o ne dėl skolininkui priklausančio turto arešto, todėl automobilio nuosavybės perleidimo faktas antstolės pagrįstai vertintas kaip negalintis būti kliūtimi vykdymo veiksmams atlikti.

Remdamasis išdėstytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-174-469/2017*

## **Bankroto teisė**

*Dėl kreditoriaus teisės fizinio asmens bankroto procese inicijuoti kreditorių susirinkimą ir keisti administravimo išlaidų dydį*

Suinteresuotas asmuo (kreditorius) prašė įpareigoti įmonės bankroto administratorę sušaukti kreditorių susirinkimą ir į jo darbotvarkę įtraukti administravimo išlaidų pakeitimo klausimą. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai tenkino šį prašymą.

Kasacinis teismas nurodė, kad kreditorius, turintis ne mažesnę reikalavimą kaip 10 proc. teismo patvirtintų visų kreditorių reikalavimų sumos, turi teisę inicijuoti kreditorių susirinkimo sušaukimą, o bankroto administratorius – pareigą šį susirinkimą sušaukti (Lietuvos Respublikos fizinio asmens bankroto įstatymo (toliau – FABĮ) 25 straipsnio 3 dalis). Sprendžiant dėl kreditoriaus iniciatyvos sušaukti kreditorių susirinkimą vertintinos trys sąlygos: ar kreditorius yra

tinkamas subjektas kreiptis į bankroto administratorių dėl kreditorių susirinkimo sušaukimo, ar prašyme nurodyti motyvai, dėl kurių turėtų būti sušauktas kreditorių susirinkimas, ar pasiūlyta šio susirinkimo darbotvarkė. Apžvelgiamą bylą nagrinėję teismai nustatė, kad teismo patvirtintas suinteresuoto asmens reikalavimas viršija 10 proc. visų kreditorių reikalavimų sumos (26,55 proc. visų kreditorių reikalavimų sumos); suinteresuoto asmens prašymas yra motyvuotas (kreditorių susirinkimas šauktinas siekiant sumažinti administravimo išlaidas, nes administratoriaus atlyginimas (150 Eur) nepagrįstai didelis, administratorė nepateikė duomenų, kad būtent tokia suma panaudojama administruojant bankroto bylą, ji neatlieka kokių nors specifinių užduočių, neginčija sandorių, bankroto procesas paprastas, jam nustatyta per didelė procentinė atlyginimo dalis nuo parduoto nekilnojamojo turto (net tris kartus viršija antstolio atlyginimą už tokio turto pardavimą), todėl atitinka FABĮ 25 straipsnio 3 dalies nuostatas; atitinkamai pasiūlyta susirinkimo darbotvarkė.

Kasacinis teismas konstatavo, kad kreditorių susirinkimas kompetentingas ne tik kontroliuoti mokumo atkūrimo plano rengimo procese nustatomas administravimo išlaidas, bet ir savo sprendimu jas keisti, nustatyti administravimo išlaidų mokėjimo tvarką (FABĮ 22 straipsnio 2 dalis, 26 straipsnio 4 punktas). Taigi kreditorių susirinkimas gali kontroliuoti plano vykdymą, vertindamas pagal susidariusią situaciją administravimo išlaidų dydį, ir, nustatęs pagrindą, spręsti dėl šių išlaidų pakeitimo. Kreditorių susirinkimo sprendimo pakeisti mokumo plane patvirtintų administravimo išlaidų dydį pagrindimas gali būti įvertinamas teismo, kai fizinis asmuo ar administratorius, nesutikdami su tokiu sprendimu, apskundžia teismui kreditorių susirinkimo nutarimą (FABĮ 17 straipsnio 1 dalies 8 punktas). Tokiu atveju teismas patikrina, ar administravimo išlaidos iš tiesų esant tam tikroms aplinkybėms yra per didelės ar per mažos, ar kreditorių susirinkimas, pakeisdamas administravimo išlaidų dydį, turėjo tam pagrindą, ar šių išlaidų keitimas geriausiai užtikrins (atitiks) fizinio asmens ir kreditorių interesų pusiausvyrą. Kasacinis teismas pažymėjo, kad FABĮ 22 straipsnio 2 dalies ir 26 straipsnio 4 punkto nuostatos dėl kreditorių susirinkimo kompetencijai priskirto administravimo išlaidų keitimo yra suderinamos su FABĮ 7, 8 straipsnio nuostatomis. Tuo atveju, jei fizinio asmens gautos lėšos, pakeitus administravimo išlaidų sąmatą, viršytų plane nustatytus mokėjimus, bankroto administratorius turi sušaukti kreditorių susirinkimą ir aptarti susirinkime galimybę teikti fiziniam asmeniui siūlymą patikslinti mokumo atkūrimo planą (FABĮ 12 straipsnio 2 dalies 12 punktas). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad bankroto administratorius, kreditoriaus iniciatyva šaukdamas kreditorių susirinkimą dėl administravimo išlaidų pakeitimo, kartu gali pasiūlyti į darbotvarkę ir klausimą dėl galimybės siūlyti fiziniam asmeniui patikslinti mokumo atkūrimo planą. Pažymėtina ir tai, kad, pakeitus administravimo išlaidų sąmatą ir atsiradus lėšų, kurios viršija plane nustatytus mokėjimus, fizinis asmuo kaip aktyvus, sąžiningai naudojantis jam bankroto procese suteiktomis teisėmis bei vykdydamas jam nustatytas pareigas, turi teisę parengti ir pateikti bankroto administratoriui plano patikslinimą ne tik pagal kreditorių siūlymą, bet ir savo iniciatyva (FABĮ 17 straipsnio 1 dalies 1 punktas). Fiziniam asmeniui parengus mokumo atkūrimo plano patikslinimą, kuriame išspręstas atsiradusių lėšų perteklius (trūkumas), mokumo atkūrimo plano tikslinimas svarstomas ir tvirtinamas ta pačia tvarka kaip ir planas (FABĮ 8 straipsnio 13 dalis).

Kasacinis teismas pripažino, kad apeliacinės instancijos teismas padarė pagrįstą išvadą, jog, kreditoriui tinkamai įvykdžius įstatyme nustatytas sąlygas, bankroto administratorė turėjo pareigą sušaukti kreditorių susirinkimą, jos nevykdydama, pažeidė tiek FABĮ nuostatas, tiek kreditorių interesus. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-169-219/2017*

*Dėl teismo teisės spręsti kreditorių kompetencijai priskirtus klausimus įmonės bankroto byloje*

Kreditorė prašė teismo panaikinti kreditorių susirinkimų nutarimus, kuriais buvo nustatyta bankrutuojančiai įmonei priklausančio turto pradinė pardavimo kaina ir tvarka. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai skundo dalį tenkino.

Kasacinis teismas nurodė, kad teismas kontroliuoja bankroto proceso eigą, atlieka proceso teisėtumo priežiūrą, bet nevykdo bankroto administravimo procedūrų ir savo sprendimais paprastai negali išspręsti klausimų, kurie priskirtini kitų bankroto teisinių santykių dalyvių (kreditorių susirinkimo) kompetencijai. Kasacinis teismas konstatavo, kad nustačius, jog kreditorių susirinkimas vengia įgyvendinti savo kompetenciją arba dėl kreditorių grupės intereso nulemiama situacija, kai priimamais sprendimais pažeidžiamas bankroto proceso operatyvumas, vilkinamas būtinųjų procedūrų atlikimas, teismas, siekdamas bankroto procedūrų efektyvumo, bankroto proceso operatyvumo, tam tikrais išskirtiniais atvejais gali įsiterpti į kreditorių kompetencijai priklausančio klausimo sprendimą. Teismas, įvertinęs faktines aplinkybes, kreditorių, turinčių balsų daugumą, veiksmus (neveikimą), jų priimamų sprendimų įtaką operatyviam ir veiksmingam bankroto proceso užbaigimui, atsižvelgdamas į protingumo, teisingumo ir sąžiningumo principus, gali nustatyti turto pardavimo tvarką ir pradinę parduodamo turto kainą. Tam turi būti konstatuotas bankroto proceso vilkinimas ir kreditorių susirinkimo kompetencijos neįgyvendinimas. Tokiu atveju, kai kreditorių susirinkimas neįgyvendina savo kompetencijos ir tai pažeidžia pačių kreditorių interesus, trukdo bankroto bylos eigai, į teismą su pasiūlymu dėl konkrečios pardavimo tvarkos ir kainos nustatymo turi teisę kreiptis bet kuris kreditorius, kuris yra suinteresuotas turto realizavimu. Pareigą kreiptis į teismą dėl konkrečios turto pardavimo kainos ir tvarkos nustatymo arba su pasiūlymu, kaip kitu būdu elgtis su turtu, turi bankroto administratorius. Ši jo pareiga išplaukia iš bendrosios administratoriaus pareigos ginti visų kreditorių interesus (Įmonių bankroto įstatymo 11 straipsnio 3 dalies 14 punktą). Kasacinis teismas darė išvadą, kad neprotingą terminą užsitęsusi įmonės turto likvidavimo procedūra, kartu ir bankroto procesas, kreditorių grupių interesų konfliktas ir kreditorių daugumos siekis parduoti turtą kuo didesne kaina ignoruojant bankroto proceso tikslą, neatsižvelgiant į tokio turto realizavimo galimybes, sudarė pagrindą apžvelgiamą apeliacinės instancijos teismui spręsti apie netinkamą kreditorių susirinkimo jam pavestų funkcijų įgyvendinimą, bankroto procedūrų vilkinimą ir spręsti kreditorių susirinkimo kompetencijai skirtus klausimus.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad, kai teismas konstatuoja, kad kreditorių susirinkimas neįgyvendino savo kompetencijos, taip vilkindamas bankroto procesą, tai jis pats, spręsdamas kreditorių susirinkimo kompetencijai skirtą pradinės turto pardavimo kainos nustatymo klausimą, turi vertinti kiekvienam konkrečiam atvejui svarbias aplinkybes. Kasacinio teismo vertinimu, pirmosios instancijos teismo nustatyta turto pardavimo kaina atitinka CPK 718 straipsnyje nustatytą pradinės kainos nustatymo pirmą kartą rengiamose varžytynėse kriterijų – 80 proc. CPK 681 straipsnyje nurodyta tvarka nustatytos kainos (rinkos kainos) (80 proc. kreditorių susirinkime patvirtintos paskutinės kainos). Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad toks kainos nustatymo būdas atitinka bankroto proceso operatyvumo ir efektyvumo siekį, jis leis pasiekti vieną esminių bankroto instituto taikymo tikslų – iš bankrutuojančios (bankrutavusios) įmonės turto kuo operatyviau bei kiek įmanoma daugiau patenkinti kreditorių patvirtintų pagrįstų finansinių reikalavimų.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-196-313/2017*

*Dėl bankrutavusios ir likviduotos bendrovės akcininko civilinės atsakomybės tos bendrovės kreditoriui pagrindų, kai akcininkas tyčia priveda bendrovę prie bankroto, bei likviduotos bendrovės akcininko atleidimo nuo civilinės atsakomybės sąlygų*

Ieškovas (kreditorius) prašė priteisti iš bankrutavusios ir likviduotos įmonės–skolininkės akcininko ir vadovo, tyčia privedusio įmonę prie bankroto, žalos (ieškovės nepatenkintą skolininkės bankroto byloje patvirtinto finansinio reikalavimo dalį) atlyginimą. Pirmosios instancijos teismas ieškinį tenkino visiškai, o apeliacinės instancijos teismas tenkino ieškinio dalį.

Kasacinis teismas nurodė, kad 2013 m. balandžio 18 d. Įmonių bankroto įstatymo 20 straipsnio redakcijoje detalizuoti kriterijai, pagal kuriuos turi būti sprendžiama, ar bankrotas gali

būti pripažintas tyčiniu. Kasacinis teismas pažymėjo, kad visi Įmonių bankroto įstatymo 20 straipsnio 2 ir 3 dalyse įtvirtinti tyčinio bankroto nustatymo kriterijai yra ne savarankiški, o taikomi tik kartu su įstatymo 2 straipsnio 12 dalyje pateikiamu tyčinio bankroto apibrėžimu. Tokia išvada, be kita ko, darytina iš Įmonių bankroto įstatymo 20 straipsnio 1 dalies, pagal kurią teismas gali pripažinti bankrotą tyčiniu savo iniciatyva arba kreditoriaus (kreditorių) ar administratoriaus prašymu tik esant šio įstatymo 2 straipsnio 12 dalyje nurodytiems tyčinio bankroto požymiams. Kasacinis teismas suformavo tokią teisės taikymo taisyklę: jei nėra priežastinio ryšio tarp sąmoningo blogo įmonės valdymo ir įmonės nemokumo arba ryšio tarp sąmoningo blogo įmonės valdymo ir nemokios įmonės padėties esminio pabloginimo, atskiri tyčinio bankroto nustatymo požymiai (įtvirtinti kasacinio teismo praktikoje, o vėliau ir Įmonių bankroto įstatymo 20 straipsnio 2, 3 dalyse) gali būti įvertinti naudojant kitas teisės priemones (neteisėtų sandorių pripažinimą negaliojančiais, civilinę atsakomybę, baudžiamąją atsakomybę ir kt.), bet neturi lemti konstatavimo, kad įmonė priversta prie bankroto tyčia.

Kasacinis teismas taip pat nurodė, kad tyčinio bankroto pripažinimas paprastai turėtų reikšti tai, kad jei nebūtų atlikti veiksmai, privedę prie tyčinio bankroto, tai įmonė apskritai nebūtų bankrutavusi. Nesant tyčinio bankroto, įmonė būtų moki, todėl su kreditoriais būtų atsiskaityta. Veiksmai, kurie buvo pagrindas pripažinti bankrotą tyčiniu, pažeidžia ne konkretaus kreditoriaus teises, o visų kreditorių teises tokiu būdu, jog lemia įmonės negalėjimą atsiskaityti su kreditoriais. Dėl šios priežasties pripažinus bankrotą tyčiniu turi būti sudaryta galimybė kiekvienam kreditoriui atskirai reikšti reikalavimą dėl žalos, kurią sudaro bankroto procese jo nepatenkintų reikalavimų dalis, atlyginimo, nereikalaujant įrodyti prieš konkretų kreditorių nukreiptų nesąžiningų veiksmų atlikimo. Kasacinis teismas pažymėjo, kad pasibaigus juridiniam asmeniui, kuris buvo skolingas savo kreditoriui bankroto byloje neišieškotą finansinio reikalavimo sumą, pasibaigia ir bankroto byla, kurioje teikiamas prioritetas visų to juridinio asmens kreditorių lygiateisiškumui. Nuo to momento kiekvienas dėl tyčinio bankroto likviduotos bendrovės kreditorius, kurio finansiniai reikalavimai (jų dalis) nebuvo patenkinti bankroto byloje, turi teisę individualiai reikšti tiesioginius reikalavimus dėl žalos (skolininkės bankroto byloje neišieškotos finansinio reikalavimo sumos) atlyginimo atsakingam dėl tyčinio bankroto asmeniui. Tai neprieštarauja kasacinio teismo išaiškinimui, kad tiesioginio ieškinio pateikimo bankroto byloje momento bei tvarkos neriboja bankroto stadija, išskyrus reguliavimą dėl prievolės subsidiarumo. Atsakingo dėl tyčinio bankroto asmens neteisėtais veiksmais padarytos žalos dydis gali būti aiškus bei akivaizdus ir iki bendrovės likvidavimo, išregistravimo iš Juridinių asmenų registro, ir juo labiau po to. Todėl ieškinio dėl žalos atlyginimo pateikimo momentas šiuo atveju sietinas ne su konkrečia bankroto stadija, bet su priteistinos žalos dydžio aiškumu.

Kasacinis teismas konstatavo, kad teismui pripažįstant bankrotą tyčiniu yra įvertinama įmonės veiklos visuma ir padaroma išvada, jog buvo kryptingai siekiama bankroto. Todėl galima preziumuoti, kad neatsiskaitymas su kreditoriais yra nulemtas būtent tų veiksmų, kurie privedė įmonę prie tyčinio bankroto. Vis dėlto, tyčiniu bankrotu laikomi ne tik atvejai, kai įmonė tyčia privedama prie bankroto, bet ir atvejai, kai faktiškai nemokioje įmonėje tyčiais veiksmais dar labiau esmingai pabloginama įmonės turtinė padėtis. Jei įmonės turtinė padėtis jau buvo sunki iki veiksmų, lėmusių tyčinio bankroto pripažinimą, atlikimo, dalis nepatenkintų kreditorių reikalavimų gali būti priežastiniu ryšiu nesusiję su tyčiniu bankrotu – šie reikalavimai liktų nepatenkinti nepriklausomai nuo to, ar būtų atlikti tyčinį bankrotą lėmę veiksmai. Kasacinis teismas suformavo tokią teisės taikymo taisyklę: esant aplinkybėms, kai nustatyti dėl tyčinio bankroto atsakingo asmens neteisėti veiksmai (kuriais įmonė buvo priversta prie bankroto tyčia) ir tos įmonės kreditoriaus žala (likviduotos įmonės bankroto byloje patvirtinto kreditoriaus reikalavimo suma, neišieškota bankroto procese), priežastinis ryšys tarp šio asmens neteisėtų veiksmų, sukeltiant tyčinį bankrotą, ir tos įmonės kreditoriaus žalos (sumos, neišieškotos įmonės bankroto byloje) yra preziumuojamas. Dėl tyčinio bankroto atsakingas asmuo turi teisę paneigti šią priežastinio ryšio prezumpciją, įrodinėdamas, kad įmonė nebūtų pajėgi atsiskaityti su konkrečiu kreditoriumi net asmeniui neatlikus neteisėtų veiksmų, dėl kurių bankrotas buvo pripažintas tyčiniu.

Kasacinis teismas nurodė, kad prievolių įvykdymo užtikrinimo būdų taikymas priklauso nuo prievolės šalių pasirinkimo. Pasirinkdamas nepakankamą prievolės įvykdymo užtikrinimą, kreditorius rizikuoja, kad prievolė jo naudai nebus įvykdyta, tačiau neišreiškia sutikimo su tuo, kad skolininkas kreditoriaus atžvilgiu atliks neteisėtus veiksmus. Nepakankamų prievolės įvykdymo užtikrinimo būdų taikymas nešalina neteisėtus veiksmus atlikusio asmens civilinės atsakomybės ir nereiškia, kad nukentėjęs asmuo visiškai ar iš dalies kaltas dėl neįvykdytos prievolės.

Kasacinis teismas darė išvadą, kad nors bankrutavusios įmonės finansinė padėtis prieš iškeliant bankroto bylą nebuvo gera, tačiau tai nepatvirtina to, jog įmonė dėl tokios savo padėties būtų bankrutavusi. Kitos įmonės, į kurią perkelta veikla, pelningumas (pirmųjų trejų metų grynasis pelnas siekė 56 773 Eur) leidžia daryti išvadą, kad ir bankrutavusi įmonė, jei nebūtų buvusi privesta prie bankroto tyčia, taip pat būtų turėjusi galimybę gauti tokį pelną bei vykdyti savo veiklą taip, kad jos turtinė padėtis būtų pagerėjusi ir ji būtų atsiskaičiusi su savo kreditoriais (tarp jų – su ieškove). Todėl kasacinis teismas sprendė, kad atsakovas nepaneigė minėtos prezumpcijos ir teismai pagrįstai sprendė, jog atsakovas yra atsakingas ieškovei pagal CK 2.50 straipsnio 3 dalį. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo nutartį ir paliko galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą.

*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-115-915/2017*

*Dėl Komercinio arbitražo ir Įmonių bankroto įstatymų nuostatų aiškinimo ir taikymo tuo atveju, kai kreditorius teisme ginčija kito kreditoriaus įmonės bankroto byloje patvirtintą reikalavimą, kilusį sandorio pagrindu, kuriame yra numatyta arbitražinė išlyga*

Apžvelgiamoje byloje bankrutuojančios įmonės kreditorius ginčijo kito kreditoriaus teismo nutartimi patvirtintą finansinį reikalavimą, nes, jo manymu, nurodytas reikalavimas atsirado imperatyvioms įstatymo nuostatoms prieštaraujančio bankrutuojančios įmonės ir kreditoriaus susitarimo dėl atlygio už teisinės pagalbos suteikimą pagrindu. Pirmosios instancijos teismas patvirtino kreditoriaus finansinį reikalavimą. Apeliacinės instancijos teismas ginčo susitarimą pripažino niekiniu ir negaliojančiu nuo sudarymo momento bei taikė restituciją ir priteisė bankrutuojančiai įmonei iš kreditoriaus jos sumokėtas jam sumas.

Kasacinis teismas nurodė, kad kreditorius gali ginčyti kito kreditoriaus reikalavimo pagrįstumą tiek nurodydamas aplinkybes, dėl kurių reikalavimas yra nepagrįstas, tiek ir ginčydamas sandorį, iš kurio kildinamas kito kreditoriaus reikalavimas. Įmonių bankroto įstatyme nėra nustatyti savarankiški sandorių pripažinimo negaliojančiais pagrindai, todėl kreditorius gali tai daryti visais CK nustatytais sandorių negaliojimo pagrindais, t. y. tiek specialiaisiais (pvz., remdamasis CK 6.66 straipsniu), tiek ir bendraisiais (įtvirtintais CK pirmosios knygos IV skyriuje). Galiojančiu teisiniu reguliavimu kreditoriui bankroto procese suteikta teisė ginčyti teismo nutartimi patvirtintą kito kreditoriaus reikalavimą, kuri yra susijusi tiek su asmeniniu skundą teikiančio kreditoriaus interesu, tiek ir su viešojo intereso bankroto procese užtikrinimu. Tokia kreditoriaus teisė yra teisės į teisminę gynybą išraiška. Jurisdikcija nagrinėti tokį skundą suteikta bankroto bylą nagrinėjantiems teismams. Kasacinis teismas konstatavo, kad, kai vienas kreditorių, esant įstatymo nustatytam pagrindui, ginčija teismo nutartimi patvirtintą kito kreditoriaus reikalavimą bankroto byloje, o skundo pagrindu nurodo tai, kad sandoris, iš kurio kildinamas pastarojo kreditoriaus reikalavimas, gali būti laikomas niekiniu, ir pateikia su tuo susijusias aplinkybes, bankroto bylą nagrinėjantis teismas, dalyvaujant abiem kreditoriams ir bankrutuojančiai įmonei, atstovaujamai bankroto administratoriaus, turi pareigą aiškintis kreditoriaus nurodytas aplinkybes. Toks skundas nagrinėjamas CPK 334 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad nei Komercinio arbitražo įstatyme, nei Įmonių bankroto įstatyme nėra nuostatų, kurios reglamentuotų bankrutuojančios įmonės kreditorių teisės į teisminę gynybą įgyvendinimą, kai ginčas tarp vieno kreditoriaus ir bankrutuojančios įmonės sprendžiamas arbitraže, remiantis šalių iki bankroto bylos iškėlimo sudarytu arbitražiniu susitarimu. Atsižvelgiant į sutarties uždarmo principą, kito kreditoriaus reikalavimo pagrįstumą ketinantis ginčyti kreditorius nėra saistomas arbitražinio susitarimo, kuriame jis nedalyvauja. Įmonių bankroto

įstatyme nėra nuostatų, kurios įtvirtintų specifinę kreditoriaus teisės ginčyti kito kreditoriaus reikalavimą bei bankrutuojančios įmonės sudarytus sandorius bankroto byloje įgyvendinimo tvarką arba šią teisę ribotų tais atvejais, kai bankrutuojanti įmonė ir kitas kreditorius iki bankroto bylos iškėlimo yra sudarę arbitražinį susitarimą. Tokios individualios kreditorių teisės nepakeičia bankrutuojančios įmonės administratoriaus pareiga ginti visų kreditorių interesus (ĮBĮ 11 straipsnio 5 dalies 14 punktą), kadangi tokią pareigą administratorius turi tiek esant galiojančiam bankrutuojančios įmonės ir vieno iš kreditorių arbitražiniam susitarimui, tiek jo nesant. Atsižvelgdamas į teisės į teisminę gynybą pobūdį, kasacinis teismas konstatavo, kad kreditorius nepraranda teisės ginčyti kito kreditoriaus reikalavimą net ir tais atvejais, kai, remiantis iki bankroto bylos iškėlimo sudaryta įmonės ir jos kreditoriaus sutartimi, ginčai, kilę iš šios sutarties, turi būti sprendžiami arbitražo būdu.

Kasacinis teismas nurodė, kad ginčo susitarime esanti arbitražinė išlyga saisto bankrutuojančią įmonę ir konkretų jos kreditorių. Dėl to tuo atveju, jei ieškinį dėl kreditoriaus reikalavimo nuginčijimo (sandorio, kuriuo grindžiamas kreditoriaus reikalavimas bankroto byloje, galiojimo) pirmasis reikštų bankrutuojančios įmonės administratorius, jis, vadovaujantis Įmonių bankroto įstatymo 11 straipsnio 5 dalies 10 punktu ir 14 straipsnio 3 dalimi, dėl ginčo sprendimo privalėtų kreiptis į arbitražą, nebent kita arbitražinio susitarimo šalis, kuriai nėra iškelta bankroto byla, prašytų nagrinėti ginčą teisme (Komerčinio arbitražo įstatymo 49 straipsnio 8 dalis). Tačiau apžvelgiamoje byloje būtent kreditorius pirmasis pasinaudojo Įmonių bankroto įstatymo 26 straipsnio 6 dalyje jam suteikta teise ir ginčijo kito kreditoriaus finansinį reikalavimą bankrutuojančiai įmonei bei prašė sandorį, kuriuo grindžiamas šis reikalavimas, pripažinti niekiniu *ex officio*. Kasacinis teismas darė išvadą, kad tuo atveju, kai kreditorius jau pasinaudojo Įmonių bankroto įstatymo 26 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta savo teise ginčyti kito kreditoriaus reikalavimą, tinkama visų suinteresuotų asmenų teisė į teisminę gynybą gali būti užtikrinta tik iš esmės nagrinėjant tokį ginčą teisme. Šiuo atveju teismas yra vienintelė ginčus nagrinėjanti institucija, kurioje gali dalyvauti tiek suinteresuoti kreditoriai, tiek ir bankroto administratorius. Jei pirmasis į teismą ginčydamas kito kreditoriaus reikalavimą bankroto byloje kreipiasi kreditorius, bankroto administratorius neturėtų dėl iš esmės analogiško ginčo kreiptis į arbitražą. Šis ginčas turi būti išnagrinėtas teisme. Kasacinis teismas išaiškino, kad, kai ginčas pagal vieno kreditoriaus reikalavimą dėl kito kreditoriaus reikalavimo pagrįstumo ir jo dydžio jau pradėtas bankroto byla nagrinėjančiame teisme ir ginčo pagrindu nurodomas galbūt niekinis sandoris (kurio teisėtumą teismas turi patikrinti *ex officio*), tai arbitražo, kuriame vėliau pradėtas nagrinėti ginčas dėl to paties sandorio (ne)teisėtumo, padarytos išvados nėra privalomos bankroto byla nagrinėjančiam teismui ir jo nesaisto, ir teismas turi teisę ir pareigą spręsti ginčą neperžengdamas pareikšto reikalavimo ribų ar, esant pagrindui, šias ribas peržengti.

Atsižvelgdamas į tai, kad sudarant ginčo susitarimą įmonė jau turėjo finansinių sunkumų ir buvo restruktūrizuojama, taip pat į šiame susitarime nurodytų sumų dydį, į tai, kad jų mokėjimas nebuvo susietas su atstovaujamos bylos rezultatu, o teisines paslaugas kreditorius įmonei teikė pagal teisinių paslaugų sutartį, kasacinis teismas sprendė, kad nurodytomis aplinkybėmis apžvelgiamoje byloje sudarytas ginčo susitarimas akivaizdžiai prieštarauja teisingumo principui, viešajai tvarkai ir gerai moralei, todėl apeliacinės instancijos teismas pagrįstai šį susitarimą *ex officio* laikė niekiniu ir negaliojančiu nuo jo sudarymo momento. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-74-313/2017*

## **Darbo teisė**

*Dėl ieškinių senaties ir jos taikymo reikalavimams priteisti neišmokėtas darbo užmokesčio priemokas už darbą, esant nukrypimų nuo normalių darbo sąlygų*

Ieškovės prašė priteisti iš darbdavės (atsakovės) už tam tikrą laikotarpį neišmokėtos priemokos dalies už darbą, esant nukrypimų nuo normalių darbo sąlygų. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinio dalį tenkino.

Kasacinis teismas nurodė, kad darbo apmokėjimas yra darbo santykių sritis, reguliuojama darbo teisės normomis, todėl sprendžiant dėl ieškinio senaties darbo apmokėjimo ginčams visų pirma taikytinas Darbo kodekso (toliau – DK) nustatytas ieškinio senaties reglamentavimas. Kadangi reikalavimams dėl neišmokėto darbo užmokesčio įstatymai sutrumpintų ieškinio senaties terminų nenustato, taikytinas bendrasis trejų metų ieškinio senaties terminas (Darbo kodekso 27 straipsnio 2 dalis). Kasacinis teismas pažymėjo, kad nei 298 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. įstatymo redakcija) straipsnio pripažinimas prieštaraujančiu Konstitucijai Konstitucinio Teismo 2014 metų gegužės 8 d. nutarimu, nei vykdant šį nutarimą DK 301 straipsnio (2012 m. birželio 26 d. įstatymo redakcija) pripažinimas netekusiu galios neturi įtakos ieškinio senatį reglamentuojančių teisės normų taikymui ir nekeičia DK 27 straipsnio 2 dalyje nustatyto trejų metų ieškinio senaties termino, taikytino ir reikalavimams dėl sumų, susijusių su darbo santykiais, priteisimo. Kasacinis teismas konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismo išvada, jog taikytinas CK nustatytas dešimties metų ieškinio senaties terminas, teisiškai nepagrįsta.

Kasacinis teismas nurodė, kad ginčo šaliai reikalaujant taikyti ieškinio senatį, teismas, siekdamas nustatyti, ar ieškinio senaties terminas pasibaigęs, be kita ko, turi nustatyti, kada prasidėjo ieškinio senaties terminas. Kadangi ieškinio senaties termino pradžios nustatymo taisyklių DK nereglamentuoja, tam taikytinos CK normos. Šio kodekso 1.127 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad ieškinio senaties terminas prasideda nuo teisės į ieškinį atsiradimo dienos, o teisė į ieškinį atsiranda nuo tos dienos, kurią asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie savo teisės pažeidimą. CK 1.127 straipsnio 5 dalis reglamentuoja ieškinio senaties termino pradžią tęstiniais pažeidimams ir nustato, kad tęstinio pažeidimo atveju, t. y. kai pažeidimas vyksta kiekvieną dieną (asmuo neatlieka veiksmų, kuriuos privalo atlikti, ar atlieka veiksmus, kurių neturi teisės atlikti, ar nenutraukia kitokio pažeidimo), ieškinio senaties terminas ieškiniams dėl veiksmų ar neveikimo, atliktų tą dieną, prasideda tą kiekvieną dieną. Apžvelgiamos bylos faktinių aplinkybių (dalies priemokos už darbą, esant nukrypimų nuo normalių darbo sąlygų, nemokėjimas tęsėsi kelerius metus) kontekste, aiškindamas CK 1.127 straipsnio 5 dalį, kasacinis teismas konstatavo, kad ji taikytina esant ne bet kokiam piniginės prievolės įvykdymo termino pažeidimui, ši teisės norma paprastai taikoma tęstinio pažeidimo teisinėms pasekmėms, susijusioms su kiekviena atskira tęstinio pažeidimo diena (pavyzdžiui, reikalavimams priteisti netesybas, atsirandančias kiekvieną atskirą tęstinio pažeidimo dieną, ir pan.). Darbo užmokesčio mokėjimas nėra darbdavio pareiga, vykdytina kiekvieną dieną. Pagal DK 201 straipsnį darbo užmokestis mokamas ne rečiau kaip du kartus per mėnesį, o jeigu yra darbuotojo raštiškas prašymas, – kartą per mėnesį. Galutinis (visas) mėnesio darbo užmokestis apskaičiuojamas ir išmokamas pasibaigus mėnesiui. Darbo užmokestis apima pagrindinį darbo užmokestį ir visus papildomus uždarbius, bet kokiu būdu tiesiogiai darbdavio išmokamus darbuotojui už jo atliktą darbą (DK 186 straipsnio 2 dalis). Dėl to nėra pagrindo priedų už darbą, dirbamą esant nukrypimų nuo normalių darbo sąlygų, neišmokėjimą traktuoti kaip tęstinį pažeidimą CK 1.127 straipsnio 5 dalies prasme ir ieškinio senaties termino pradžią skaičiuoti pagal joje nustatytas taisykles. Tokiems reikalavimams (išskyrus delspinigius už priedų neišmokėjimą laiku) ieškinio senaties termino pradžia nustatyta pagal CK 1.127 straipsnio 1 dalį.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir bylą perdavė šiam teismui nagrinėti iš naujo.

*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-185-248/2017*

**LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS**

Gynėjų g. 6, 01109 Vilnius

Tel. + 370 5 2 616 466

Faks. + 370 5 261 6813

El. paštas: [lat@teismas.lt](mailto:lat@teismas.lt)

[www.lat.lt](http://www.lat.lt)